МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ

ХАРКІВСЬКА НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до проведення практичних занять
з дисципліни

Ц І Н О У Т В О Р Е Н Н Я

(для студентів 3 курсу денної та 4 курсу заочної форм навчання за напрямом підготовки 6.030601 – „Менеджмент")

Харків
ХНАМГ
2012

Методичні вказівки до проведення практичних занять з дисципліни „Ціноутворення” (для студентів 3 курсу денної та 4 курсу заочної форм навчання за напрямом підготовки 6.030601 – „Менеджмент") / Харк. нац. акад. міськ. госп-ва; уклад.: М. В. Волкова, Д. О. Шаповаленко. – Х.: ХНАМГ, 2012 – 59 с.

Укладачі: М. В. Волкова
Д. О. Шаповаленко

Рецензент: к.е.н, проф. Є. М. Кайлюк

Рекомендовано кафедрою МММГ, протокол № 2 від 12.09.2012р.

Зміст

Стор.

Вступ..... 4

1. Порядок реєстрації на курс «Ціноутворення»…… 5

2. Загальні положення…… 6

3. Методичні вказівки до проведення практичних занять…… 7

3.1 Плани проведення практичних занять…….. 7

3.2 Тематичний перелік завдань…….. 11

3.3 Попит як ціноутворюючий фактор. Еластичність попиту.. 20

3.4 Аналіз взаємозв'язку “Витрати - обсяг - прибуток”……. 23

3.5 Методи розподілу витрат на постійну й змінну складові... 35

3.6 Методи ціноутворення…… 36

4. Організація самостійної роботи студентів…….. 40

5. Методика виконання розрахункового завдання……. 41

5.1 Розрахунок роздрібного тарифу 1 Квт/год електроенергії. 41

5.2 Складання локального кошторису на ремонтно-будівельні роботи житлового будинку…..…… 45

6. Тестовий контроль знань…….. 49

Список використаних джерел інформації……... 54

Додатки…….. 56

Вступ

Сучасний розвиток ринкових відносин характеризується конкурентним суперництвом між суб'єктами господарювання, що визначає необхідність постійного підвищення рівня конкурентоспроможності продукції. Конкурентоспроможність є порівняльною характеристикою, що свідчить про ефективність використання ресурсів у порівнянні з підприємствами – конкурентами. Вона визначає відмінності продукції як за якістю, технічними характеристиками, так і за ціною. У зв'язку з цим виникає необхідність постійного удосконалення цінової політики, зокрема методів ціноутворення.

У ринкових умовах ціна формується в результаті торгу, на основі взаємної згоди між продавцем і покупцем при взаємодії попиту й пропозиції. Вільне ціноутворення – найважливіша ознака ринкової економіки.

У сучасних умовах господарювання ціноутворення перестає бути простим процесом розрахунку ціни. Це система формування цін, що містить у собі безліч компонентів, таких як цінова політика, цінова стратегія підприємства, методи розрахунку ціни і т.д. Ця система повинна бути гнучкою і мати можливість швидко й адекватно реагувати на зміни ринкової кон'юнктури.

1. ПОРЯДОК РЕГІСТРАЦІЇ НА КУРС «ЦІНОУТВОРЕННЯ»

Зареєструватися на сайті дистанційного навчання.

1. Реєстрація студентів у системі “Moodle”. Наберіть у браузері адресу сайту «**http://cdo.kname.edu.ua**» або на головній сторінці офіційного сайту Академії натисніть посилання «Дистанційне навчання».

На сторінці сайту Центра дистанційного навчання, яка щойно відкрилася, натисніть посилання «Вхід».

Введіть свій ідентифікаційний номер (ІН) у поле «Логін» і «Пароль».

Увага! Іноземні студенти, що не мають ІН, можуть зареєструватися в системі тільки після подачі викладачем заявки адміністратору Moodle.

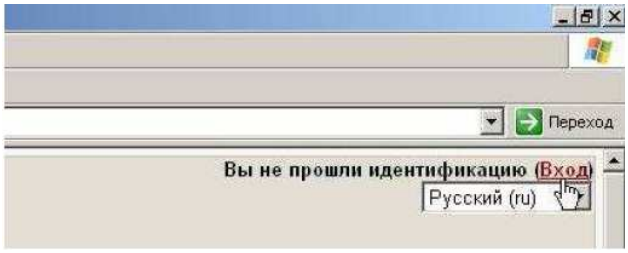

На сторінці, що відкрилася, в полі «e-mail:» автоматично створюється адреса електронної пошти у форматі Ваш_ІН@ksame.ua (наприклад: 3175906063@ksame.ua). У випадку відповідності Вашого ІН номеру в адресі e-mail заповніть поля «Ім'я» і «Прізвище» на російській або українській мові.

При невідповідності Вашого ІН номеру в адресі e-mail поверніться в попереднє вікно браузера й перевірте введення ІН!

Обов'язково встановіть наступні значення полів, вибравши списки, що розкриваються: «Показувати e-mail:» – **Не показувати мій e-mail**;

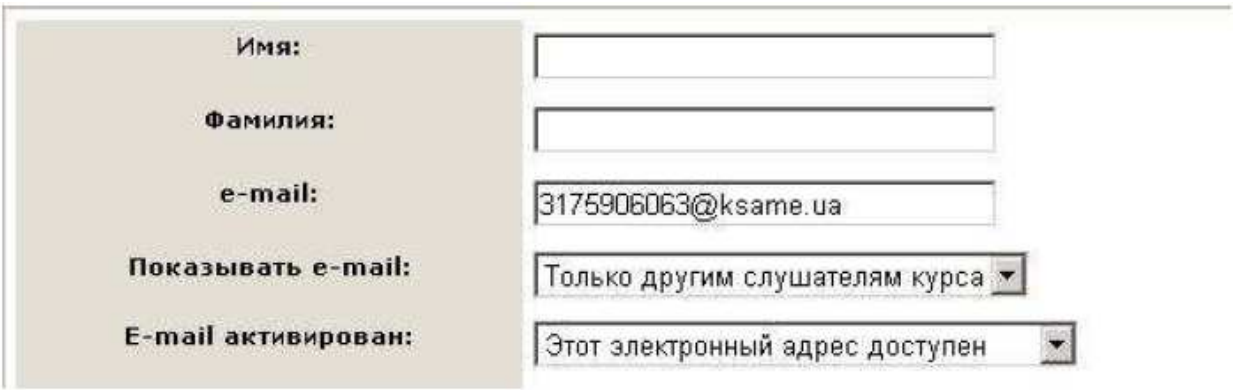

«E-mail активований:» – **Ця електронна адреса не доступна.**

Тільки при наявності реальної поштової скриньки електронної пошти внесіть його адресу в поле «e-mail» і виберіть потрібні значення в полях

«Показувати E-mail» і «E-mail активований». Заповніть поле «Місто» – місце проживання і поле «Країна».

Натисніть посилання «Дистанційне навчання на платформі “Moodle”» і натисніть «так» для реєстрації у системі. Ви ввійшли в курс дисципліни «Ціноутворення».

2. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Ці методичні вказівки призначені для проведення практичних занять, організації самостійної роботи та виконання розрахункового завдання з дисципліни «Ціноутворення» розроблені для студентів 3 – 4 курсів денної і заочної форм навчання з напряму підготовки 6.030601 – „Менеджмент організації і адміністрування”.

Метою даного курсу є визначення методичних питань формування цін, державної політики в області ціноутворення, а також ролі ціни й ціноутворення в умовах ринкової економіки.

Даний курс вивчається після таких дисциплін, як «Мікроекономіка», «Макроекономіка», «Економіка підприємства», «Основи маркетингу», «Основи комерційної діяльності».

Мета розробки даних методичних вказівок полягає у можливості максимально застосовувати отримані студентом теоретичні знання при реалізації практичних навичок.

Методичні вказівки містять тематичний перелік завдань, що наведені відповідно до тем робочої програми курсу, а також підсумковий тестовий контроль знань.

Студент повинен виконати розрахункове завдання, що складається з двох частин:

1. Розрахунок роздрібного тарифу на електроенергію;
2. Складання локального кошторису на ремонтно - будівельні роботи в житловому будинку.

У вказівках представлений загальний порядок виконання розрахункового завдання, а також вихідні дані для виконання розрахунків за варіантами.

Студенти заочної форми навчання виконують контрольну роботу відповідно до обраного варіанта. Перелік завдань за варіантами поданий у табл. 1.1. Варіант вибирається студентом за останньою цифрою залікової книжки.

Таблиця 1.1

Номери варіантів									
1	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**7**	**8**	**9**	**0**
1, 4, 9,14,24, 34, 38	3, 5, 10, 15,25, 35, 39	2, 6, 11, 16,26, 37,40	3, 7,12, 17,27, 36,41	1,8, 13, 18,28, 35,42	2, 5, 9, 19,29, 36, 43	1,4, 10, 20,30, 37, 41	3, 7, 11,21, 31, 34, 40	2, 8,12, 22,32, 35,39	1,5,13, 23,33, 37,38

3. Методичні вказівки до проведення практичних занять
3.1 Плани проведення практичних занять

Практичне заняття №1

1. Вступ до дисципліни «Ціноутворення»
2. Питання:
   - визначення ціни;
   - роль ціни в умовах ринкової економіки;
   - види цін;
   - цілі в ціноутворенні.

Метод проведення – опитування, колективне обговорення.

Практичне заняття №2

1. Питання:
   - фактори, що впливають на формування ціни;
   - структура роздрібної ціни.
2. Завдання № 1, 2.

Метод проведення – опитування, колективне обговорення, розв'язання завдань.

Практичне заняття № 3

1. Прийом питань, виданих на самостійне вивчення:
   - методи державного регулювання цін;
   - державне регулювання цін у закордонних країнах.
2. Завдання № 3,4.

Метод проведення – опитування, колективне обговорення, перевірка законспектованих питань, розв'язання завдань.

Практичне заняття № 4

1. Питання:
   - визначення поняття «витрати»;
   - два підходи до визначення витрат: бухгалтерський і економічний;
   - класифікація витрат;
   - поводження витрат при різних обсягах виробництва.
2. Завдання № 5, 6, 7, 8.

Метод проведення – опитування, колективне обговорення, розв'язання завдань.

Практичне заняття № 5

1.Питання:
- попит, фактори, що впливають на величину попиту;
- еластичність попиту;
- види еластичності.

2. Завдання № 9,10,11,12.

Метод проведення – опитування, колективне обговорення, розв’язання завдань.

Практичне заняття № 6

1.Контрольна робота № 1 за темами:
- визначення ціни, види цін;
- державне регулювання цін;
- витрати підприємства;
- установлення цін з урахуванням фактору попиту.

2. Прийом питань, виданих на самостійне вивчення:
- етапи розробки цінової стратегії;
- види цінових стратегій.

Метод проведення – письмовий контроль знань, опитування, колективне обговорення, перевірка законспектованих питань.

Практичне заняття № 7

1.Питання:
- аналіз взаємозв'язку «витрати - обсяг - прибуток» і його призначення;
- недоліки даного аналізу;
- критичний обсяг виробництва.

2.Завдання № 14,15,16,17.

Метод проведення – опитування, колективне обговорення, розв’язання завдань.

Практичне заняття № 8

1.Питання:
- поняття «маржинальний» прибуток»;
- коефіцієнт маржинального прибутку;
- визначення беззбитковості на основі показника маржинального прибутку.

2. Завдання № 19,20,21,22.

3. Графічне зображення критичного обсягу виробництва із зазначенням області маржинального прибутку.

Метод проведення – опитування, колективне обговорення, розв’язання завдань, побудова графіків.

Практичне заняття № 9

1.Питання:
- визначення беззбитковості в умовах багатопродуктового виробництва;
- показник середньозваженого маржинального прибутку;
- визначення цільового обсягу продажів.

2. Завдання № 24, 25, 26, 29.

Метод проведення – опитування, колективне обговорення, розв’язання завдань.

Практичне заняття № 10

1. Питання:
- поняття «запас міцності» і його значення;
- коефіцієнт запасу міцності;
- чутливість прибутку до зміни витрат, ціни й (або) обсягу реалізації.

2. Завдання № 31, 32, 33, 34.
3. Графічне зображення запасу міцності.

Метод проведення – опитування, колективне обговорення, розв’язання завдань, побудова графіків.

Практичне заняття № 11

1.Контрольна робота № 2 за темами:
- фактори, що впливають на встановлення ціни;
- цінові стратегії підприємства;
- аналіз взаємозв'язку «витрати - обсяг - прибуток».

2. Прийом питань, виданих на самостійне вивчення (тема – «Ціноутворення в зовнішньоекономічній діяльності»):
- зовнішньоекономічна діяльність, міжнародна торгівля;
- контрактна ціна й спосіб її фіксації;
- розрахунок цін на експортовану продукцію;
- розрахунок цін на імпортовану продукцію.

Метод проведення – письмовий контроль знань, опитування, колективне обговорення, перевірка законспектованих питань.

Практичне заняття № 12

1. Питання:
- поводження витрат та їх функція;

- методи розподілу витрат на постійну й змінну складові: метод вищої-нижчої точки; спрощений статистичний; кореляційний метод і метод найменших квадратів.
2. Завдання № 35, 36, 37.

Метод проведення – опитування, колективне обговорення, розв'язання завдань, побудова графіків.

Практичне заняття № 13

1. Питання:
- методи ціноутворення: витратні й ринкові;
- ціноутворення на основі повних витрат;
- ціноутворення на основі змінних витрат;
- методи розрахунку націнки.
2. Завдання № 38, 40, 41, 42.

Метод проведення – опитування, колективне обговорення, розв'язання завдань.

Практичне заняття № 14

1.Контрольна робота № 3 за темами:
- методи ціноутворення;
- методи розподілу витрат на постійну й змінну складові;
- ціноутворення в зовнішньоекономічній діяльності.
2. Тестовий контроль знань.

Метод проведення – письмовий контроль знань за варіантами, тестовий контроль.

Практичне заняття № 15

1. Питання:
- роздрібний тариф на електроенергію;
- групи споживачів електроенергії;
- класи споживачів електроенергії;
- методика розрахунку роздрібного тарифу на електроенергію.
2. Видача індивідуальних завдань для виконання розрахунково-графічного завдання « Визначення роздрібного тарифу на електроенергію».

Методика проведення заняття – опитування, колективне обговорення.

Практичне заняття № 16

1. Питання:
   - поняття кошторисної вартості;
   - кошторисні нормативи і їхні види;
   - склад інвесторської кошторисної документації.
2. Видача індивідуальних завдань для виконання розрахунково-графічного завдання «Складання локального кошторису на ремонтно-будівельні роботи в житловому будинку».

Метод проведення – опитування, колективне обговорення.

Практичне заняття № 17

1. Питання:
   - форма локального кошторису й порядок її заповнення;
   - склад прямих витрат;
   - порядок визначення прямих витрат;
2. Розрахунок прямих витрат відповідно до виданого індивідуального завдання.

Метод проведення – опитування, самостійне виконання індивідуального завдання.

Практичне заняття №18

1. Питання:
   - склад загальновиробничих витрат;
   - порядок визначення загальновиробничих витрат;
   - закриття локального кошторису.
2. Розрахунок загальновиробничих витрат відповідно до виданого індивідуального завдання

3.2 Тематичний перелік завдань
Тема: Визначення ціни й ціноутворення. Види цін. Структура роздрібної ціни

У найбільш загальному, абстрактному розумінні ціна - це грошове вираження вартості товару. У свою чергу вартість визначається суспільно необхідними витратами праці на виробництво одиниці конкретного виду продукції.

Ціна – кількість грошей, що сплачуються за товар або послугу.

Ціна – це сума цінностей, які споживач обмінює (віддає) у вигляді винагороди за можливість володіти або користуватися продуктом або послугою.

Ціна – сума грошей, за якою продавець бажає продати, а покупець готовий купити товар або послугу.

Ціноутворення – це процес формування цін на товари й послуги.

Виділяють дві основні моделі ціноутворення:

- ринкове ціноутворення, що функціонує на основі взаємодії між попитом покупців і пропозицією продавців на ринку різного виду товарів і послуг;
- централізоване державне ціноутворення, що засноване на визначенні цін державними органами.

Вітчизняний і світовий досвід показує, що на практиці використовується дуже велике різноманіття цін, що пов'язане з особливостями придбання сировини й особливостями продажів. Всі ціни можна класифікувати за наступними ознаками:

1. За характером обслуговуваного обігу.
2. Залежно від державного впливу й регулювання.
3. За способом встановлення і фіксації.
4. З урахуванням фактора часу.
5. За способом одержання інформації про рівень ціни.
6. Залежно від виду ринку.
7. За умовами поставки й продажу.
8. Внутрішньофірмові або трансферні ціни.

Структура роздрібної ціни

Роздрібна ціна товару складається з декількох елементів, кількість і питома вага яких може бути різною. Співвідношення окремих елементів у загальній величині ціни, виражене у відсотках або частках одиниці, представляє структуру роздрібної ціни. Типовий перелік елементів, що становлять роздрібну ціну, наведений на рис. 3.1.

<table>
<tr><th>Собівартість продукції</th><th>Прибуток підприємства</th><th>Акциз (по підакцизних товарах)</th><th>ПДВ</th><th>Постачальницько - збутова надбавка</th><th>Торговельна надбавка</th></tr>
<tr><td colspan="2">Оптова ціна підприємства торгівлі без ПДВ</td><td rowspan="2"></td><td rowspan="3"></td><td rowspan="3"></td><td rowspan="4"></td></tr>
<tr><td colspan="3">Відпускна ціна підприємства без ПДВ</td></tr>
<tr><td colspan="4">Відпускна ціна підприємства із ПДВ (покупна ціна оптового посередника)</td></tr>
<tr><td colspan="5">Продажна ціна оптового посередника (покупна ціна підприємства торгівлі)</td></tr>
<tr><td colspan="6">Роздрібна ціна</td></tr>
</table>

Рис. 3.1 – Структура роздрібної ціни

Якщо товар не обкладається акцизом, то оптова ціна підприємства збігається з відпускною і структура ціни спрощується. При наявності декількох оптових посередників існуватиме відповідна кількість однотипних елементів: покупна ціна оптового посередника, продажна ціна оптового посередника. У результаті частка постачальницько – збутової надбавки в складі ціни зросте, а структура ціни товару ускладниться.

Завдання 1

Визначить, за якою ціною прибуток підприємства буде максимальним.

Ціна за одиницю, грн.	Обсяг реалізації, шт.	Постійні витрати, грн.	Загальні змінні витрати, грн.	Прибуток, грн.
15	100	1000	500	
14	200	1000	900	
13	300	1000	1225	
12	400	1000	1500	
11	500	1000	1750	
10	600	1000	2250	
9	700	1000	2350	
8	800	1000	2800	
7	900	1000	3400	
6	1000	1000	4320	

Завдання 2

Визначить відпускну ціну одиниці продукції (флакона парфумів), не оподатковуваної акцизом, при умовах:

- при виготовленні продукції використовується спирт, що має фактичну собівартість (спирт виготовляється на даному підприємстві) 500 грн. За 1 дол (1 декалітр = 10л.);
- ставка акцизу на спирт становить 90% від відпускної ціни без ПДВ;
- для виготовлення одного флакона парфумів потрібно 15мл. спирту;
- витрати на виготовлення одного флакона парфумів (без витрат на виробництво спирту з урахуванням акцизу), становлять 2 грн. 85 коп.;
- рівень рентабельності до собівартості прийнятий у розмірі 25%.

Завдання 3

Підприємство реалізує продукцію з рентабельністю 20 % стосовно собівартості.

Собівартість продукції становить 17грн., акцизний збір (Ас) – 18%, ПДВ – 20%.

Існує два оптових посередники. Постачальницько-збутова націнка першого оптового посередника – 15%, націнка другого – 12%. Торговельна надбавка – 18%.

Необхідно визначити:

1) роздрібну ціну;
2) покупну ціну першого оптового посередника;
3) покупну ціну підприємств торгівлі;
4) визначити структуру роздрібної ціни.

Завдання 4

Структура роздрібної ціни телевізора складається з наступних елементів:

Собівартість	6300 (7500) грн.
Прибуток підприємства-виробника	1575 (3390) грн
ПДВ	1753 (2505) грн
Торговельно-збутові витрати	872 (1605) грн.

Оцініте структуру цієї ціни до й після підвищення ціни, якщо відомо, що до підвищення ціна становила 10 500 грн., після подорожчання – 15 000 грн.

Завдання 5

Відомі наступні дані:

Роздрібна ціна одиниці продукції	300 грн.
ПДВ	40 грн.
Націнка посередницької організації	45 грн.
Націнка посередницької організації	45 грн.
Торговельна знижка ціни	10% до роздрібної

Визначити оптову ціну підприємства, прибуток підприємства з розрахунку на один виріб.

Завдання 6

Відомі наступні дані:

Повна собівартість одиниці продукції	120 грн.
Рівень рентабельності витрат	20%
ПДВ	12 грн.
Націнка посередницькі організації	8 грн
Торговельна надбавка до відпускної ціни посередників	20%.

Визначите оптову й роздрібну ціни підприємства й структуру роздрібної ціни.

Завдання 7

Представлено наступні дані:

Собівартість виробу	10,65 грн
Ставка акцизу	45% до відпускної ціні (без ПДВ)
ПДВ	20% до відпускної ціні
Вільна відпускна ціна із ПДВ	32,1 грн
Оптова надбавка до вільної ціни	4,5%
Торговельна надбавка	20% до вільної ціни

Визначити структуру вільної роздрібної ціни, прибуток підприємства й рентабельність виробництва.

Завдання 8

Відомі наступні дані:

1. Витрати на виготовлення виробу:

Сировина й основні матеріали	8575 грн.
Допоміжні матеріали	52,5 грн.
Паливо й електроенергія на технологічні цілі	1,4 грн.
Заробітна плата виробничих робітників	742 грн.
Відрахування на соціальне страхування	37% до заробітної плати виробничих
Витрати на утримання та експлуатацію устаткування	47% до заробітної плати виробничих робітників
Цехові витрати	20% до заробітної плати виробничих робітників
Загальнозаводські витрати	79% до заробітної плати виробничих робітників
Невиробничі витрати	0,3% до виробничої собівартості
Транспортні витрати	14% до виробничої собівартості

I. Вільна відпускна ціна виробу із ПДВ – 201,53 грн.
II. ПДВ – 20% до вільної відпускної ціни без ПДВ.
III. Ставка податку на прибуток – 30%.
IV. Оптова надбавка – 5% до вільної ціни.
V. Торговельна надбавка – 27% до вільної ціни.

Складіть калькуляцію собівартості виробу, визначить структуру вільної відпускної і роздрібної ціни, дохід від реалізації й прибуток, що залишився в розпорядженні підприємства.

Завдання 9

Роздрібна ціна виробу – 30,24 грн, торговельна надбавка – 20% ціни посередника, а його націнка – 5% відпускної ціни виробника, ставка акцизного збору – 35%, ПДВ – 20%. Визначити прибуток у ціни виробника, якщо собівартість виробу становить 10 грн.

Завдання 10

Собівартість виробу – 200 грн, рентабельність – 12,5%, ставка акцизного збору – 55%, ПДВ – 20%, націнка посередника – 5% ціни виробника, а витрати обігу посередника на одиницю продукції дорівнюють 20 грн. Визначити величину прибутку в складі націнки посередника.

Завдання 11

Собівартість виробу – 480 грн, рентабельність – 30%, ставка акцизного збору – 35 %, націнка посередника – 25 % ціни виробника, роздрібна ціна виробу – 1824 грн, ПДВ – 20 %, витрати обігу торгівлі на одиницю продукції – 240 грн. Визначити прибуток у складі торговельної надбавки.

Завдання 12

Собівартість виробу – 75 грн, рентабельність – 20 %, ставка акцизного збору – 10 %, ПДВ – 20 %, торговельна надбавка – 30 % ціни посередника, роздрібна ціна – 195 грн, прибуток у складі націнки посередника – 5 грн. Визначити витрати обігу посередника з реалізації одиниці продукції.

Завдання 13

Собівартість виробу – 300 грн, рентабельність – 50 %, роздрібна ціна 1380 грн, торговельна надбавка 15 % ціни виробника, ПДВ – 20 %. Визначити ставку акцизного збору (%), за якою в ціні встановлений цей податок.

Тема: Поняття “витрати підприємства”. Класифікація витрат

У загальному вигляді витрати – це все, чим жертвує підприємство для виробництва певної продукції.

Витрати підприємства, пов'язані безпосередньо з виробництвом продукції, виражені у грошовій формі, утворюють собівартість цієї продукції (послуги). Собівартості належить провідна роль у загальній системі показників, що характеризують ефективність господарської діяльності підприємства і його структурних підрозділів, тому що:

- собівартість є узагальнюючим показником використання всіх видів ресурсів підприємства;
- є базою для визначення прибутковості підприємства;
- є вихідною базою для визначення цінової політики підприємства.

Для більш повного розуміння економічної сутності витрат, визначення їхньої ролі у процесі виробництва необхідно досліджувати характеристику витрат за допомогою їхньої класифікації.

На сьогоднішній день існує кілька класифікацій витрат, відмінною рисою яких є призначення отриманої інформації. Різні витрати використовують для різних цілей.

Для визначення собівартості витрати ділять на:

1. Економічні елементи й калькуляційні статті;
2. Постійні й змінні;
3. Прямі й непрямі;
4. Витрати на продукцію й витрати періоду;
5. Поточні, одноразові й довгострокові;
6. Витрати виробництва, цеху, ділянки, технологічного переділу;
7. Одноелементні й комплексні.

Завдання 14

Підприємство Х виробляє один вид продукції – цегла силікатна. Поділіть наведені нижче витрати на постійні й змінні; прямі й непрямі. Відповідь обґрунтуйте.

1. Сировина й матеріали;
2. Заробітна плата основних виробничих робітників;
3. Заробітна плата начальників цехів, ділянок;
4. Освітлення і опалення виробничих приміщень;
5. Відрядні витрати;
6. Оренда адміністративних приміщень;
7. Транспортні витрати з доставки сировини;
8. Заробітна плата адміністративно-управлінського персоналу (АУПа);
9. Освітлення і опалення невиробничих приміщень;
10. Паливо й електроенергія на технологічні потреби.

Завдання 15

Підприємство У займається виробництвом меблів. Необхідно представлені нижче витрати розділити на основні й накладні, а також виділити загальновиробничі витрати, адміністративні й витрати на збут.

1. Сировина й матеріали;
2. Комплектуючі вироби;
3. Заробітна плата адміністративно-управлінського персоналу (АУПа);
4. Оренда виробничих приміщень;
5. Заробітна плата начальників цехів;
6. Відрядні витрати АУПа;
7. Заробітна плата основних виробничих робітників;

8. Витрати на рекламу;
9. Витрати на утримання виробничих приміщень;
10. Витрати на пакування товару;
11. Паливо й електроенергія на технологічні потреби;
12. Заробітна плата торговельним агентам;
13. Витрати на утримання невиробничих приміщень;
14. Програмне забезпечення комп'ютера.

Завдання 16

Підприємство реалізує продукцію в обсязі 500 шт. на місяць по 80 грн. за одиницю. Витрати на виробництво становлять:

1. Сировина й матеріали на одиницю	32 грн.
2. Заробітна плата основних виробничих робітників на одиницю	18грн.
3. Заробітна плата начальників цехів, ділянок на місяць	1400грн.
4. Освітлення і опалення виробничих приміщень на місяць	900грн.
5. Відрядні витрати на місяць	650 грн.
6. Оренда виробничих приміщень на місяць	1200 грн.
7. Заробітна плата адміністративно-управлінського персоналу на місяць	2100 грн.
8. Освітлення і опалення невиробничих приміщень на місяць	720грн.
9. Паливо й електроенергія на технологічні потреби на одиницю	12грн.

На основі наведених кількісних даних про витрати підприємства й обсяг виробництва побудуйте графіки постійних, змінних і загальних витрат, а також графік виторгу.

Завдання 17

Підприємство виробляє продукцію в обсязі 100 од. Витрати, пов'язані з виробництвом даного обсягу продукції становлять:

1. Сировина й матеріали (на одиницю)	5 грн.
2. Оренда приміщення	200 грн.
3. Освітлення і опалення виробничих приміщень	300грн.
4. Витрати на рекламу	100грн.
5. Заробітна плата основних виробничих робітників	7 грн.
6. Відрядні витрати	150грн.
7. Витрати на збут продукції	100грн.
8. Витрати на охорону підприємства	50 грн.

9. Витрати з техніки безпеки	50грн.
10. Паливо й електроенергія на технологічні потреби	3 грн.
11. Освітлення і опалення приміщень невиробничого характеру	150грн.
12. Заробітна плата АУПа	300грн.
13. Витрати на вивчення ринку	80грн.
14. Витрати з доставки посилок покупцям	2 грн.
15. Транспортні витрати з перевезення сировини	3грн.

Необхідно:

1. Розподілити витрати на змінні й постійні.
2. Визначити загальну собівартість і собівартість одиниці продукції.
3. На основі цієї собівартості розрахувати величину націнки, за умови, що плановий прибуток підприємства повинен скласти 1000 грн.
4. Якщо обсяг виробництва збільшиться до 300 од., яка буде ціна одиниці продукції? (Всі дані залишаються незмінними).

Завдання 18

Підприємство виробляє продукцію в обсязі 100 од. Витрати, пов'язані з виробництвом даного обсягу продукції становлять:

1. Сировина й матеріали (на од.)	15 грн.
2. Оренда приміщення	200 грн.
3. Освітлення і опалення виробничих приміщень	300грн.
4. Витрати на рекламу	100грн.
5. Заробітна плата основних виробничих робітників	7 грн.
6. Відрядні витрати	150грн.
7. Витрати на збут продукції	100грн.
8. Витрати на охорону підприємства	50 грн.
9. Витрати з техніки безпеки	50грн.
10. Паливо й електроенергія на технологічні потреби	3 грн.
11. Освітлення і опалення приміщень невиробничого характеру	150грн.
12. Заробітна плата АУПа	300грн.
13. Витрати на вивчення ринку	80грн.
14. Витрати з доставки посилок покупцям	12 грн.
15. Транспортні витрати з перевезення сировини	13грн.

Необхідно:

1. Розподілити витрати на змінні й постійні.
2. Визначити загальну собівартість і собівартість одиниці продукції.
3. На основі цієї собівартості розрахувати величину націнки, за умови, що плановий прибуток підприємства повинен скласти 1000 грн.
4. Якщо обсяг виробництва збільшиться до 300 од., яка буде ціна одиниці продукції? (Всі дані залишаються незмінними).

Завдання 19

Підприємство в 2012 р. одержало на умовах ковзної ціни замовлення на поставку устаткування, що повинна здійснитися в 2013 р.

Спочатку була визначена наступна структура ціни:

Постійні витрати	15%
Вартість матеріалів	55%
Вартість робочої сили	30%.

Передбачається, що за період, що пройде з моменту одержання замовлення до моменту його виконання, ціни на матеріали виростуть на 20%, ставки заробітної плати підвищаться на 30%.

Визначити відсоток підвищення ціни, використовуючи метод ковзних цін і прийнявши базисну ціну за 100 умовних одиниць.

Завдання 20

Прейскурантна ціна об'єкта будівництва дорівнює 29 100 грн. за 1 $м^2$. Площа об'єкта будівництва становить 100 $м^2$. Строк будівництва – 1 рік. Підвищення прейскурантної ціни, передбачене договором, здійснюється кожні два місяці на 4,53%. Страховка об'єкта будівництва становить 13,9% вартості об'єкта на момент укладання договору будівництва.

Розрахуйте вартість об'єкта будівництва на початок і закінчення робіт.

3.3 Попит як ціноутворюючий фактор. Еластичність попиту

Одним з основних факторів, що впливають на формування ціни, є рівень попиту на продукцію. Визначаючи попит на свою продукцію, підприємство повинне провести його оцінку при різних цінах.

Попит – це бажання і можливість споживача купити товар або послугу в певний час і в конкретному місці.

Функціональну залежність попиту від різних факторів можна подати у вигляді функції

$$Q_{DX}= f (P_x, P_y…P_z,I,W,T_x,F,S,q), \qquad (3.1)$$

де Q_{DX} – обсяг попиту на товар X в одиницю часу;

P_x – ціна товару X;

P_y ... P_z – ціни товарів-замінників і взаємодоповнюючих товарів;

I – прибуток покупця;

W – рівень добробуту, тобто купівельна спроможність;

T_x, – потреба покупця в товарі X;

F – думка споживача щодо перспектив його добробуту;

S – сезонність потреби, що задовольняється даним товаром;

q – кількість покупців.

Кількісно виміряти чутливість попиту до зміни ціни дозволяє коефіцієнт еластичності. Еластичність – це міра реагування однієї змінної величини на зміну іншої.

Виділяють еластичність попиту за ціною (цінову еластичність), перехресну цінову еластичність і еластичність попиту по доходу.

Цінова еластичність попиту – чутливість попиту до зміни ціни. Кількісно виражається коефіцієнтом еластичності, що може бути розрахований за формулою:

$$E_d = \frac{(Q_2 - Q_1)/(Q_1 + Q_2)}{(P_2 - P_1)/(P_1 + P_2)} = \frac{\%\Delta Q}{\%\Delta P} \quad , \qquad (3.2)$$

де: E_d – коефіцієнт еластичності;

Q_1, Q_2 – обсяг продажів до і після зміни ціни, од;

P_1, P_2 – ціни до й після зміни, грн..

Існує два методи розрахунку коефіцієнта еластичності.

Дуговий метод використовується, коли відносне відхилення між аналізованими величинами становить 5% і більше. У такому випадку коефіцієнт еластичності буде розраховуватися за формулою:

$$E_d = \frac{ДQ}{Q_{серед}} : \frac{\Delta P}{P_{серед}} \quad , \qquad (3.3)$$

де $Q_{серед}$, $P_{серед}$ – середні значення попиту й ціни відповідно, од. і грн.

Точковий метод використовується у випадках, коли відносне відхилення між аналізованими величинами менш 5%:

$$E_d = \frac{ДQ}{Q_1, Q_2} : \frac{\Delta P}{P_1, P_2} \quad , \qquad (3.4)$$

де Q_1, Q_2 – обсяг продажів до і після зміни ціни, од;

P_1, P_2 – ціна товару до й після зміни, грн.

Залежно від величини коефіцієнта цінової еластичності попиту розрізняють:

а) нееластичний попит при E_d <1;

б) попит одиничної еластичності при E_d =1;

в) еластичний попит при E_d >1;

Завдання 21

На основі наведених у таблиці даних оцініть цінову еластичність попиту. Поясніть, що означає $E_d > 1$, $E_d = 1$, $E_d < 1$.

Ціна, грн.	**Попит, шт.**	**Зміна ціни**	**Зміна попиту**	**Коефіцієнт еластичності,(E_d)**	**Виторг, грн.**
900	15				
800	22				
700	25				
500	34				
300	45				

Завдання 22

Підприємство реалізує продукцію за ціною за одиницю 2500 грн., при цьому обсяг реалізації становить 5000 шт.

Чи буде вигідно виробникові знизити ціну на 500 грн. за умови, що $E_d = 1{,}2$?

Завдання 23

Підприємство реалізує продукцію в обсязі 12000 шт. за ціною за одиницю 10 грн. Коефіцієнт цінової еластичності на даний товар дорівнює 0,8. Проаналізуйте, до чого приведе зниження ціни на 2 грн. з розрахунку на одиницю продукції.

Завдання 24

Ціна за одиницю продукції становить 250 грн. При цьому обсяг реалізації дорівнює 720 шт. До чого приведе збільшення ціни на 30 грн., враховуючи, що коефіцієнт цінової еластичності становить 1,8.

Завдання 25

Підприємство реалізує продукцію за ціною 950 грн. за одиницю в обсязі 3600 шт. Коефіцієнт цінової еластичності попиту становить 1,2. Чи буде вигідно виробникові знизити ціну на 450 грн.?

Завдання 26

Відомі наступні дані.

Зміна ціни попиту на товар тривалого користування.

Ціна на товар, тис. грн.	Обсяг попиту, тис.шт
350	70
370	57
380	40
385	37
410	22

Розрахуйте коефіцієнт еластичності попиту за ціною і зробіть висновок.

3.4 Аналіз взаємозв'язку “Витрати - обсяг - прибуток”

Аналіз “витрати - обсяг - прибуток” – це метод системного дослідження витрат, обсягу діяльності й прибутку підприємства для визначення:

1. Обсягу реалізації, що забезпечує відшкодування всіх витрат і одержання бажаного прибутку;
2. Обсягу реалізації, що забезпечує одержання бажаного прибутку;
3. Величини прибутку при певному обсязі реалізації;
4. Вплив змін величини витрат, обсягу й цін реалізації на прибуток підприємства;
5. Оптимальної структури витрат.

Основним елементом аналізу взаємозв'язку “Витрати – Обсяг – Прибуток” є аналіз беззбитковості.

Аналіз беззбитковості заснований на розділенні витрат на змінні й постійні, а також розрахунку точки беззбитковості, що визначає критичний обсяг реалізації.

Точка беззбитковості – це обсяг реалізації, при якому доходи підприємства рівні його витратам, а прибуток відповідно дорівнює нулю.

Точка беззбитковості може бути виражена в натуральних і грошових одиницях виміру. Визначити поріг рентабельності може бути двома способами:

1. За допомогою рівняння.
2. З використанням показника маржинального прибутку.

1. Розрахунок точки беззбитковості за допомогою рівняння:

$$ТБ = \frac{ПВ}{Ц - ЗВ}, \qquad (3.5)$$

де ТБ – точка беззбитковості, од.;
ПВ – постійні витрати, грн.;
Ц – ціна за одиницю, грн.;
ЗВ – змінні витрати на одиницю продукції, грн.

2. Маржинальний прибуток – перевищення виторгу від реалізації над всіма змінними витратами, пов'язаними з даним обсягом продажів. Інакше маржинальний прибуток – різниця між виторгом від реалізації і змінними витратами або сума постійних витрат підприємства й прибутку:

$$МП_{од} = Ц - ЗВ, \quad (3.6)$$

де $МП_{од}$ – маржинальний прибуток одиниці продукції, грн.

Тоді формула розрахунку точки беззбитковості має вигляд:

$$ТБ = \frac{ПВ}{МП_{од}}, \quad (3.7)$$

Для розрахунку порога рентабельності використовують коефіцієнт маржинального прибутку ($КМП$), який може бути визначений за формулою:

$$КМП = \frac{МП_{од}}{Ц}, \quad (3.8)$$

Цей аналіз дозволяє також визначати цільовий обсяг продажів, тобто обсяг, при якому підприємство зможе одержати бажану величину прибутку. Цільовий обсяг розраховують відповідно за формулою:

$$V_{ціл} = \frac{ПВ + П}{МП_{од}}, \quad (3.9)$$

де: $V_{ціл}$ - цільовий обсяг продажів, грн;

$П$ - очікувана величина прибутку, грн.

Ці формули для розрахунку точки беззбитковості використовують у випадках, якщо підприємство випускає один вид продукції. Якщо ж підприємство виробляє кілька видів продукції, то беззбитковість роботи підприємства розраховують через середньозважений маржинальний прибуток, що визначається за формулою:

$$МП_{серед} = \Sigma\ МП_{i}*j, \quad (3.10)$$

де $МП_{серед}$ – маржинальний прибуток середньозважений, грн;

$МП_i$ – маржинальний прибуток і-го виду продукту, грн.;

j – питома вага даного виду продукції в загальному обсязі виробництва, %.

Поріг рентабельності по кожному з видів продукції розраховують як обсяг беззбиткової діяльності в цілому по підприємству, помножений на питому вагу даного виду продукції.

Для визначення впливу на прибуток зниження обсягу реалізації використовується показник запасу міцності. Запас міцності – величина, на яку

фактичний (або запланований) обсяг реалізації перевищує критичний обсяг реалізації.

Запас міцності відображає граничну величину можливого зниження обсягу продажів без ризику зазнати шкоди. Розраховують за формулою:

$$ЗМ = Vp – КБ, \quad (3.11)$$

де ЗМ – запас міцності, од.;

Vp – обсяг реалізації підприємства, од.;

Поряд з абсолютним значення запасу міцності використовують коефіцієнт запасу міцності ($К_{зп}$), що визначається за формулою:

$$К_{зм} = \frac{ЗМ}{Vp}, \quad (3.12)$$

Коефіцієнт запасу міцності являє собою міру ризику нерентабельної роботи підприємства. Значення цього показника перебуває в межах $-\infty < К_{зм} < 1$. Чим більше значення має коефіцієнт запасу міцності, тим менше ймовірність того, що підприємство матиме збитки у разі зменшення обсягів реалізації.

Завдання 27

Підприємство реалізує продукцію за ціною за одиницю 80 грн.

Витрати на виробництво становлять:

1. Змінні витрати	32 грн. на одиницю
2. Загальновиробничі витрати	3200 грн. на місяць
3. Загальногосподарські витрати	4900грн. на місяць
4. Витрати на збут	2100 + 5 грн за кожну реалізовану одиницю продукції

Необхідно:

1. Визначити точку беззбитковості в натуральному й грошовому вираженні.

2. На основі отриманих даних побудувати графік точки беззбитковості із зазначенням областей прибутку й збитків.

3. Визначити цільовий обсяг продажів, що дозволить одержати прибуток у розмірі 10000 грн.

Завдання 28

Підприємство реалізує продукцію за ціною за одиницю 50 грн. При цьому витрати на виробництво становлять:

1. Сировина й матеріали (за одиницю)	15грн.
2. Заробітна плата основних виробничих робітників (за одиницю)	9 грн.
3. Заробітна плата АУПа (на місяць)	2400грн.
4. Витрати на освітлення і опалення виробничих приміщень (на місяць)	1300 грн.
5. Паливо й електроенергія на технологічні потреби (на одиницю)	7 грн.
6. Оренда приміщень (на місяць)	1000грн.
7. Витрати на рекламу (на місяць)	700 грн.
8. Витрати на опалення і освітлення невиробничих приміщень (на місяць)	800 грн.
9. Відрядні витрати (на місяць)	500 грн.
10. Витрати на вивчення ринку (на місяць)	1500 грн.

Необхідно:

1. Визначити точку беззбитковості в натуральному й грошовому вираженні, використовуючи коефіцієнт маржинального прибутку.
2. Розрахувати обсяг виробництва, при якому підприємство зможе одержати прибуток у розмірі 300 грн. на місяць.

Завдання 29

Яку ціну варто встановити, щоб підприємство змогло одержати прибуток у розмірі 100 тис. грн, якщо випускається 200 тис. шт. виробів, постійні витрати становлять 400 тис. грн, а змінні 60 % у ціні. Зобразити це графічно.

Завдання 30

Підприємство випускає один вид продукції. Поточний місячний обсяг виробництва продукції становить 1500 од, при цьому максимальна виробнича потужність підприємства – 2500 од. на місяць. Підприємство реалізує продукцію за ціною за одиницю 16 грн., змінні витрати на виробництво одиниці продукції становлять 8 грн, постійні – 6000 грн. на місяць.

Визначити:

1. Критичний обсяг виробництва.
2. Кількість одиниць продукції для одержання прибутку в розмірі 2500 грн.
3. Розмір прибутку при зменшенні змінних витрат на 10% і постійних витрат на 500 грн.
4. Ціну, яку необхідно встановити для одержання прибутку в розмірі 9500 грн. при обсязі виробництва 1500 шт.

Завдання 31

Підприємство реалізує продукцію в обсязі 400 од. на місяць за ціною 500 грн. за одиницю. Змінні витрати на одиницю продукції становлять 300 грн, а постійні 70000 грн. на місяць.

На думку відділу маркетингу, збільшення витрат на рекламу на місяць на 10000 грн. дозволить збільшити обсяг реалізації на 30000 грн. і, отже, збільшити прибуток. Обґрунтуйте дану пропозицію.

Завдання 32

На основі наведених нижче даних побудуйте графік беззбитковості й позначте область маржинального прибутку.

1.Обсяг продажів	1000 шт.
2. Ціна одиниці продукції	10 грн.
3. Змінні витрати на одиницю	6 грн.
4. Постійні витрати	1500 грн.

Завдання 33

На скільки повинен зрости обсяг продажів, щоб компенсувати зниження прибутку при зменшенні ціни на 5%.

Вихідні дані:

1. Обсяг продажів	1000 шт.
2. Ціна за одиницю продукції	10грн.
3. Змінні витрати на одиницю	6 грн.
4. Постійні витрати	30 000 грн.

Завдання 34

Гідроелектростанція потужністю 360 Мвт планує зробити 635 Квт/год електроенергії за рік.

Бюджет витрат електростанції поданий у таблиці.

Витрати	**Постійні, грн.**	**Змінні (грн.) на 1000 Квт/год**
1. Оплата	-	70
2. Інші виробничі витрати	3400000	60
3. Витрати на транспортування електроенергії	-	10
4. Загальногосподарські витрати	2000000	-
Усього	5400000	140

Необхідно:

1. Визначити ціну електроенергії, при якій підприємство зможе одержаний прибуток у розмірі 1,6 млн. грн.
2. Виходячи із цієї ціни, визначити точку беззбитковості.

Завдання 35

Підприємство реалізує продукцію в обсязі 250 од. на місяць за ціною 196 грн. за одиницю.

Витрати на виробництво становлять:

1. Змінні витрати на одиницю	102 грн.
2. Загальвиробничі витрати на місяць	5000грн.
3. Адміністративні витрати на місяць	8000 грн.
4. Витрати на збут на місяць	2000 грн.

Визначити, на скільки повинен зрости обсяг продажів, щоб компенсувати зниження прибутку, при зменшенні ціни на 10%. Зобразити це графічно.

Завдання 36

Підприємство може виготовляти продукцію двома способами. Продукція буде реалізована за ціною 30 грн. за одиницю.

Витрати на виробництво подані в таблиці.

Виробничі витрати, грн.	**Капіталомісткий спосіб, грн.**	**Трудомісткий спосіб, грн.**
1. Сировина	5	5,6
2. Прямі трудові витрати	0,5 чіл - год по 12 грн.	0,8 чіл-год по 9 грн.
3. Змінні загальвиробничі витрати	3	4,8
4. Адміністративні витрати	2440000	1320000

Витрати на збут становлять 500000 грн. + 2 грн. за кожну реалізовану одиницю.

Необхідно:

Визначити, який із способів буде найбільш оптимальним. Для чого побудуйте графік точки беззбитковості й укажіть область маржинального прибутку.

Завдання 37

Підприємство випускає три види продукції.

Необхідно:

1. Визначити точку беззбитковості в цілому по підприємству й по кожному виду продукції окремо.
2. Визначити розмір прибутку за умови, що реалізовано 800 одиниць продукції виду “А”, 650 одиниць продукції виду “Б” і 850 одиниць продукції “В”.

Показники	Продукція			Усього
	А	Б	В	
1. Обсяг реалізації, шт.	7000	5000	8000	20000
2. Змінні витрати на одиницю, грн.	12	15	20	-
3. Постійні витрати, грн.	-	-	-	40000
4. Ціна за одиницю, грн.	30	40	46	-

Завдання 38

Підприємство виготовляє два види продукції.

На основі наведених нижче даних визначити:

1. Точку беззбитковості в цілому по підприємству й по кожному виду продукції окремо.
2. Як зміниться величина прибутку, якщо питома вага виробу виду "А" збільшиться до 80%.

Показники	Виробу		Усього
	А	Б	
1. Обсяг виробництва, шт.	60000	40000	100000
2. Ціна за одиницю, грн.	10	8	-
3. Змінні витрати на одиницю, грн.	7	6	-
4. Загальні постійні витрати, грн.	-	-	182000

Завдання 39

Є наступні дані про рівень продажів і виробничих витрат підприємства:

1. Обсяг реалізації 10000 шт.
2. Змінні витрати, на одиницю 4 грн.
3. Постійні витрати, на одиницю 35000грн.
4. Ціна за одиницю 10грн.

Передбачається, що зменшення ціни на 8% приведе до росту обсягу реалізації на 10%. Як при цьому зміниться величина прибутку підприємства? Відповідь обґрунтуйте.

Завдання 40

Визначити точку беззбитковості й побудувати графік.

Розрахувати прибуток за умови реалізації 1000 одиниць продукції.

Вихідні дані наведені в таблиці.

На основі вихідних даних, наведених нижче, визначите:

1. Критичний обсяг виробництва в натуральних і грошових одиницях виміру, використовуючи показник маржинального прибутку;
2. Величину прибутку за умови реалізації 1000 одиниць продукції;
3. За підсумками розрахунків побудувати графік із зазначенням критичного обсягу виробництва й виділенням області маржинального прибутку.

Вихідні дані подані в таблиці:

Витрати, грн.	**Змінні витрати на одиницю, грн.**	**Постійні витрати на одиницю, грн.**
1. Основні матеріали	8	-
2. Основна заробітна плата	18	-
3. Загальвиробничі витрати	8	6120
4. Загальногосподарські витрати	6	2784
5. Витрати на збут	4	696
Усього	44	9600

Завдання 41

Використовуючи наведені нижче дані:

1. Побудуйте графік беззбитковості, укажіть області прибутку й збитків.
2. Укажіть, для яких цілей використовується аналіз взаємозв'язку “витрати – обсяг – прибуток”
3. Перелічіть недоліки даного аналізу.

Вихідні дані:

1. Обсяг реалізації	6000шт.
2. Ціна одиниці продукції	25 грн.
3. Змінні витрати на одиницю	12грн.
4. Постійні витрати	20000грн.

Завдання 42

Підприємство випускає два види продукції. Дані про витрати й про обсяги виробництва представлені в таблиці.

Найменування показників	**Продукція**		**Усього**
	А	**Б**	
1. Обсяг виробництва, грн.	12600	20580	33180
2.Коефіцієнт маржинального доходу, %	0,65	0,74	-
3.Ціна одиниці продукції, грн.	84	98	-
4. Постійні витрати, грн.	-	-	27000

Необхідно:

1. Визначити величину прибутку (збитків) відповідно до наведених обсягів продажів;
2. Розрахувати критичний обсяг продажів у цілому по підприємству й по кожному з видів продукції окремо.

Завдання 43

Вихідні дані:

1. Обсяг реалізації за місяць, од	400шт.
2. Ціна одиниці продукції	500 грн.
3. Змінні витрати, за одиницю	300 грн.
4. Постійні витрати, на місяць	70000 грн.

Виробничий відділ припускає замінити деякі комплектуючі вироби більш новими, що підвищить якість виробів і дозволить збільшити попит на 50 шт. на місяць. Однак це приведе до росту змінних витрат на 20 грн. за одиницю. Чи варто приймати дану пропозицію? Ціна залишається незмінною.

Завдання 44

Підприємство планує реалізувати 50000 одиниць продукції на місяць.

Витрати на виробництво продукції становлять:

1. Сировина й матеріали, за одиницю	26 грн.
2. Паливо й електроенергія на технологічні потреби	12грн.
3. Заробітна плата АУПа	2400грн.
4. Витрати на висвітлення і опалення виробничих приміщень	1800 грн.
5. Відрядні видатки	600грн.
6. Витрати на збут	800грн.
7. Заробітна плата основних виробничих робітників	18 грн.
8. Оренда виробничих приміщень	1200 грн.
9. Витрати на рекламу	700грн.

Необхідно:

1. Визначити ціну для забезпечення беззбиткової роботи підприємства.
2. Зобразити це графічно.
3. Визначити величину прибутку (збитків) за умови реалізації 1000 од. продукції.

Завдання 45

Відділ збуту припускає знизити ціну на 30 грн. і збільшити витрати на рекламу на 250 грн. на місяць. Передбачається, що це приведе до росту обсягу продажів на 50%. Чи варто приймати цю пропозицію?
Вихідні дані:

1. Обсяг продажів підприємства, на місяць	400 шт.
2. Ціна за одиницю	500грн.
3. Змінні витрати, за одиницю	300грн.
4. Постійні витрати	70000 грн.

Завдання 46

Підприємство бажає дістати прибуток у розмірі 21000 грн. і розглядає два альтернативних варіанти досягнення цього. Використовуючи коефіцієнт запасу міцності, визначити найбільш оптимальний варіант виробництва. Вихідні дані подані в таблиці.

Показники	**Альтернатива 1**	**Альтернатива 2**
	Зберегти існуючий виробничий потенціал	**Використовувати (взяти під оренду) більш продуктивне устаткування**
Ціна, грн.	100	100
Змінні витрати за одиницю, грн.	70	50
Постійні витрати, грн.	24000	30000

Завдання 47

Підприємство реалізує продукцію за ціною 80 грн. за одиницю
Витрати на виробництво становлять:

1. Сировина й матеріали.	20 грн.
2. Заробітна плата АУПа	3000 грн.
3. Витрати на освітлення цехів	2000 грн.
4. Заробітна плата основних виробничих робітників	10 грн.
5. Витрати на збут	1000 грн. + 2 грн. за кожну реалізовану продукцію
6. Паливо на технологічні потреби	10грн.

Необхідно:

1. Розділити всі витрати на прямі й непрямі.
2. Визначити точку беззбитковості в натуральному й грошовому вираженні, використовуючи коефіцієнт маржинального прибутку.
3. Визначити, яку величину прибутку (збитків) підприємство зможе одержати, якщо реалызує продукцію в обсязі 350 одиниць.

Завдання 48

Підприємство виводить на ринок нову продукцію. Планований обсяг виробництва складе 10 000 виробів, змінні витрати на виріб рівні 1 400 грн., постійні витрати – 22 000 грн.

Визначити ціну, яку підприємство повинне встановити для покриття витрат. Яку ціну має встановити підприємство на свою продукцію, якщо за тих самих умов воно планує одержати прибуток в розмірі 18 000 грн.

Завдання 49

Підприємство виробляє продукцію, попит на яку еластичний за ціною. Змінні витрати на одиницю продукції становлять 80 грн., постійні витрати – 840 грн. Передбачається, що при ціні 200 грн. попит складе 160 000 виробів, а якщо ціну знизити на 20 грн., то попит збільшиться на 80 виробів, постійні ж витрати для даного обсягу виробництва збільшаться на 120 грн.

Для кожного з варіантів ціни розрахуйте точку беззбитковості, поріг безпеки й визначить, який варіант ціни потрібно вибрати підприємству для одержання прибутку в розмірі 60 000 грн.

Завдання 50

Внаслідок зниження ціни виробу з 30 до 28 грн. обсяг реалізації збільшився з 300 до 350 тис. шт. Визначиш додатковий прибуток від збільшення продажу, якщо змінні витрати на одиницю продукції дорівнюють 13 грн.

Завдання 51

Обсяг виробництва становить 240 тис. шт. ціна одиниці – 75 грн, а змінні витрати в її складі дорівнюють 20 грн. Підприємство планує знизити ціну на 8 % і одночасно, придбавши дешевшу сировину, зменшити змінні втрати на 1 грн. Визначити беззбиткову зміну продажу.

Завдання 52

Річне виробництво продукції на підприємстві дорівнює 400 тис. виробів, ціна одиниці продукції — 17 грн, а змінні витрати в її складі дорівнюють 7 грн. Враховуючи зростання попиту та подорожчання сировини, що зумовить збільшення змінних витрат на 0,5 грн, підприємство планує підвищити ціну своєї продукції до 20 грн. Визначити беззбиткову зміну продажу.

Завдання 53

Щорічний обсяг виробництва сягає 140 тис. виробів, ціна одиниці продукції – 60 грн, змінні витрати в її складі дорівнюють 22 грн. Підприємство планує зменшити ціну на 5 % і придбати нове обладнання на суму 252 тис. грн. з нормативним терміном експлуатації 6 років. Визначити беззбиткову зміну продажу.

Завдання 54

Ціна виробу становить 35 грн, а змінні витрати в її складі дорівнюють 14 грн. Конкурент зменшив ціну аналогічної продукції на 9 %. Визначити беззбиткову зміну продажу при пасивному ціноутворенні.

3.5 Методи розподілу витрат на постійну й змінну складові

Вивчення поводження витрат дозволяє здійснити оцінку витрат і побудувати їхню функцію.

Оцінка витрат – це процес обчислення поводження витрат, тобто встановлення кількісного взаємозв'язку між витратами й різними факторами на підставі дослідження діяльності підприємства.

Функції витрат - це математичний опис взаємозв'язку витрат і їхнього фактора.

У спрощеному вигляді функція витрат може бути описана так:

$$Y = a + bx,$$

де Y - сукупні витрати;

a - загальні постійні витрати;

b - змінні витрати на одиницю діяльності;

x - значення фактора часу.

Функція витрат полегшує передбачення витрат. Передбачення витрат - це прогнозування майбутніх витрат для різних рівнів (умов) діяльності.

Наявність змішаних витрат ускладнює побудова функції витрат. У зв'язку з цим для визначення функції витрат застосовують різні методи розподілу витрат на постійну й змінну складові:

1. Метод вищої – нижчої точки;
2. Спрощений статистичний метод;
3. Кореляційний метод;
4. Метод найменших квадратів.

Метод вищої – нижчої точки

Цей метод передбачає визначення функції витрат на основі допущення, що змінні витрати – це різниця між сукупними витратами при вищому й нижчому рівнях діяльності.

Використання даного методу засновано на припущенні того, що змінні витрати – це різниця між максимальним і мінімальним рівнях діяльності (обсяг виробництва, відпрацьовані людино–години). Змінні витрати на одиницю визначаються як відношення загальної величини змінних витрат до різниці між максимальним і мінімальним обсягами діяльності. Постійні витрати визначають, виходячи з основного рівняння загальних витрат.

Спрощений статистичний метод

Спрощений статистичний метод передбачає розподіл показників на дві групи, виходячи зі зростання значення X, і розрахунок постійних витрат на основі середніх значень X і Y.

Величина постійних витрат (a) у спрощеному статистичному методі визначається за формулою:

$$a = \frac{(Y_0 X_1 - Y_1 X_2)}{X_1 - X_2}, \qquad (3.13)$$

де Y_0 і Y_1 – середні значення витрат;

X_1 і X_2 – середні значення обсягу діяльності.

Знаючи величину постійних витрат, розраховують змінні витрати на одиницю (b), виходячи із загальної функції витрат.

Завдання 55

На виробничому підрозділі за минулого місяця при різних виробничих потужностях були зафіксовані різні рівні витрат. Дані про витрати за місяцями представлені в таблиці.

Звітний період	Обсяг виробництва, од.	Фактичні витрати, грн.
Січень	980	415,0
Лютий	920	381,0
Березень	1060	402,0
Квітень	1290	507,0
Травень	1570	543,0
Червень	1780	596,0
Липень	1820	689,0
Серпень	1040	405,0
Вересень	1120	442,0
Жовтень	1080	435,0
Листопад	1365	513,0
Грудень	1480	520,0

Використовуючи метод вищої - нижчої точки, розподіліть витрати на постійні й змінні складові. Побудуйте функцію поводження витрат. Визначіть величину загальних витрат за умови виробництва 2000 одиниць продукції.

Завдання 56

Використовуючи спрощений статистичний метод, складіть рівняння витрат на основі даних, наведених у таблиці.

Місяць	Кількість продукції, од.	Витрати, грн.
Січень	20	500
Лютий	22	512
Березень	21	510
Квітень	19	495
Травень	23	514
Червень	21	505

Завдання 57

На основі наведених у таблиці даних розподіліть витрати, пов'язані з утримуванням і експлуатацією машин і обладнання, на постійні й змінні складові, використовуючи:

1. Метод “вищої – нижчої точки”.
2. Спрощений статистичний метод.

Період	Відпрацьовані маш. – година	Витрати, грн.
1	2324	27920
2	2250	26480
3	2416	27180
4	2214	26890
5	1630	23305
6	2052	27569

3.6 Методи ціноутворення

Залежно від виробничої потужності підприємства, цілей підприємства в області ціноутворення для розрахунку ціни можуть бути використані різні методи. Значний вплив на вибір методу розрахунку ціни має також ступінь новизни товару, стадія життєвого циклу товару й т.д. Причому мінімально можлива ціна визначається собівартістю продукції, максимально можлива – попитом на даний товар. Виділяють витратні й ринкові методи встановлення ціни.

До витратних методів ціноутворення відносять:

1. Метод, заснований на обліку повних витрат;
2. Метод, заснований на обліку змінних (прямих) витрат;
3. Визначення цін на основі аналізу беззбитковості.

Суть методу, заснованого на визначенні повних витрат, поглядає в підсумовуванні сукупних витрат (змінні плюс постійні) і прибутку, який підприємство бажає одержати.

Загальна формула розрахунку ціни відповідно до даного методу має вигляд

$$Ц = З + Нац , \qquad (3.14)$$

де З - загальні витрати підприємства, грн;

Нац - величина націнки, грн.

Націнка може бути розрахована на основі:

1) змінних виробничих витрат;
2) повної виробничої собівартості;
3) загальних змінних витрат;
4) повних витрат.

Загальна формула розрахунку відсотка націнки ($\%_{Нац}$) має вигляд

$$\%_{нац} = \frac{П + З_{нб}}{З_б} , \qquad (3.15)$$

де $П$ – необхідна величина прибутку, грн;

$З_{нб}$ – витрати, що не ввійшли до складу базових, грн;

$З_б$ – базові витрати, грн..

Даний метод простий і зручний у застосуванні, але має два великих недоліки:

1. При встановленні ціни не беруться до уваги наявний попит на товар і конкуренція на ринку;
2. Будь-який метод віднесення на собівартість товару постійних витрат є умовним. Він спотворює собівартість і внесок даної продукції в дохід підприємства.

Відповідно до методу, заснованого на обліку прямих витрат, ціна формується шляхом додатку до змінних витрат певного прибутку-надбавки. При цьому постійні витрати, як витрати підприємства в цілому, не розподіляються по окремих товарах, а погашаються з різниці між виторгом і змінними витратами, тобто з маржинального прибутку.

При використанні даного методу (при сформованих певних умовах) змінні витрати можуть стати нижньою межею встановлення ціни на продукцію, тоді як попит визначає максимально можливий рівень цін на даний товар.

Завдання 58

Підприємство планує виготовляти продукцію в обсязі 50 шт. на місяць, при цьому очікувана величина прибутку становить 1200 грн. на місяць.

Витрати на виробництво продукції наведені в таблиці.

Найменування показників	На весь обсяг, грн.	На одиницю, грн.
1. Виробничі витрати: - змінні - постійні	 2480 1600	 49,6 32,0
2. Витрати на збут і управління: - змінні - постійні	 1250 2200	 25,0 44,0

Треба, розрахувати ціну одиниці продукції, використовуючи:

1) метод розрахунку націнки на основі змінних виробничих витрат;
2) метод розрахунку націнки на основі загальних змінних витрат.

Завдання 59

Підприємство виготовляє продукцію в обсязі 10000 шт. на місяць.

Вихідні дані наведені в таблиці.

Найменування показників	На весь обсяг, грн.	На одиницю, грн.
1. Виробничі витрати: - змінні - постійні	 564750 132480	 56,48 13,25
2. Адміністративні витрати й витрати на збут: - змінні - постійні	 246520 350240	 24,65 35,02
3. Очікувана величина прибутку	260000	26,00

Необхідно розрахувати націнку:

1. На основі повної виробничої собівартості;
2. На основі повних витрат.

Завдання 60

Використовуючи метод повних витрат, визначити собівартість кожного виду продукції. Розподіл постійних витрат проводити пропорційно основній заробітній платі виробничих робітників.

Вихідні дані:

Найменування показників	Продукція			Усього
	А	Б	С	
1. Обсяг виробництва, од.	200	400	500	1100
2.Змінні витрати всього, грн.	12450	15600	18200	46250
у т.ч.:				
- зарплата виробничих робітників	4000	6200	7600	17800
- сировина, матеріали	8450	9400	10600	28450
3. Постійні витрати, грн.	-	-	-	50000

Завдання 61

Використовуючи метод прямих витрат, для кожного варіанта ціни розрахуйте прибуток від реалізації продукції.

Вихідні дані:

Найменування показників	Кількість			
1. Передбачувана ціна одиниці продукції, грн.	20	18	17	15
2. Змінні витрати на одиницю продукції, грн.	8,60	8,60	8,60	8,60
3. Постійні витрати, грн.	2000	2000	2000	2000
4. Очікуваний обсяг продажів, од.	300	400	450	500

Завдання 62

Використовуючи метод повних витрат, визначити ціну одиниці кожного виду продукції. Розподіл постійних витрат проводити пропорційно змінним витратам.

Вихідні дані:

Найменування показників	Продукція			Усього
	А	Б	С	
1. Обсяг виробництва, од.	150	220	170	540
2.Змінні витрати на одиницю, грн.	345	286	390	1021
у т.ч.:				
- зарплата основних робітників	190	210	180	580
- сировина, матеріали	155	76	210	441
3. Постійні витрати за місяць, грн.	-	-	-	18000
4. Рентабельність, %	15	20	18	-

Завдання 63

Підприємство реалізує продукцію з рентабельністю 20% стосовно собівартості.

Витрати на виробництво становлять:

1. Сировина й матеріали, за одиницю 50грн.
2. Заробітна плата виробничих робітників, за одиницю 10 грн.
3. Накладні витрати, за одиницю 16 грн.

У складі накладних витрат 40% – змінна частина, а 60% - постійна.

Випадковий покупець хоче придбати продукцію за ціною 27 грн. за одиницю. Виробничі потужності підприємства недовантажені. На основі показника маржинального прибутку визначити, чи слід приймати цю пропозицію.

4. Організація самостійної роботи студента

Самостійна робота студентів з курсу «Ціноутворення» передбачає самостійне вивчення тематичних питань, підготовку до лекцій та практичних занять, а також виконання індивідуального графічно-розрахункового завдання.

Розподіл самостійної роботи за темами

Тематичний зміст	Обсяг у годинах		Література
	Денне навчання	Заочне навчання	
Тема 1. Економічна сутність ціни в умовах ринкових відносин. Класифікація цін.	2	3,5	№ 1,2,3,4
Тема 2 Фактори впливу на процес формування цін.	2	4	№ 2,4,5
Тема 3. Державне регулювання цін.	4,5	6,5	№ 2,3,5
Тема 4. Витрати підприємства та їх класифікація.	4,5	7	№ 6,7,11
Тема 5. Формування цін з урахуванням попиту на продукцію	5	6,5	№ 2,3,5
Тема 6. Аналіз взаємозв'язку „витрати - обсяг виробництва - прибуток”.	7	9	№ 5,6,11
Тема 7. Витратні методи ціноутворення. Методи розрахунку націнок.	4	6,5	№ 5
Тема 8. Цінова політика підприємства.	4	6	№ 1,2,5
Тема 9. Методи розподілу витрат на постійну й змінну складові.	4,5	6	№ 6
Тема 10. Галузеві особливості формування цін і тарифів.	16	18,5	№ 12
Тема 11 Особливості ціноутворення на світовому ринку.	4,5	6,5	№ 5,12
Разом	58	80	-

Самостійна робота студентів з дисципліни складається з:

1. Підготовки до лекцій та практичних занять;
2. Підготовки питань для самостійного вивчення.
3. Виконання поточних контрольних робіт.
4. Виконання індивідуального розрахункового завдання згідно з варіантом. Розрахункове завдання складається з двох частин:

а) розрахунок роздрібного тарифу на електроенергію;

б) складання локального кошторису на ремонтно-будівельні роботи в житловому будинку.

5. МЕТОДИКА ВИКОНАННЯ РОЗРАХУНКОВОГО ЗАВДАННЯ

5.1 Розрахунок роздрібного тарифу 1 Квт/год електроенергії

Відповідно до нормативної бази, розробленої і прийнятої Національною комісією регулювання електроенергетики України (НКРЕ) для забезпечення функціонування ринкових відносин в електроенергетиці, енергопостачальницькі компанії розраховують роздрібні тарифи на підставі ринкової формули.

Роздрібний тариф – це ціна, відповідно до якої споживачі оплачують спожиту електроенергію. Роздрібний тариф складається з:

- оптової ринкової ціни на електроенергію;
- тарифу на передачу;
- тарифу на поставку.

Оптова ціна коригується на технічні втрати електроенергії в місцевих (локальних) мережах.

Відповідно до вказівок НКРЕ України всі споживачі електроенергії діляться на дві групи й два класи.

До першого класу належать споживачі, що одержують електроенергію від постачальника зі ступенем напруги 27,5 кВ і вище.

До другого класу ставляться споживачі, що одержують електроенергію від постачальника зі ступенем напруги нижче 27,5 кВ.

Всі споживачі електроенергії діляться на дві групи:

1 група – промислові споживачі й прирівняні до них комерційні, сільськогосподарські споживачі – виробники й непромислові споживачі.

2 група – міське й сільське населення.

НКРЕ України як регулятор визначає оптову ринкову ціну на місяць, установлює тарифи на передачу електроенергії місцевим мережами по двох класах напруги, тарифи на поставку для двох груп споживачів, а також коефіцієнти нормативних втрат. Енергопостачальницька компанія розраховує роздрібні тарифи за встановленою формулою.

Порядок розрахунку роздрібного тарифу на електроенергію

Розрахунок роздрібного тарифу на електроенергію споживачам, крім населення і населених пунктів, здійснюється на підставі постанови НКРЕУ (Національною комісією регулювання електроенергетики України) від 22.01.2001р. з відповідними змінами й доповненнями.

Розрахунковим періодом є місяць. Місяць, на який розраховується тариф, є плановим або розрахунковим (Р). Місяць позаминулий плановому є базовим (Р–2).

Порядок розрахунку тарифу:

1. Роздрібний тариф на електроенергію визначається за формулою:

$$Тij = Цр^{сз} / (1-kj) + Тпер + Тпост , \qquad (5.1)$$

де $Цр^{сз}$ – прогнозна середня закупівельна ціна на розрахунковий місяць, грн.;
kj – коефіцієнт нормативних технологічних втрат електроенергії для
j–го класу напруги;
Тпер. – тариф на передачу електроенергії, грн./Мвт/год;
Тпост. – тариф на поставку електроенергії, грн./Мвт/год.
i – група споживачів;
j – клас споживачів.

2. Прогнозна середня закупівельна ціна на розрахунковий місяць визначається за формулою:

$$Цр^{сз}=(Vp^{ОРЕпл}*Цр^{ОРЭпл}+Vp^{ГЕС\ пл}*Цр^{ГЕСпл}+\Delta C)/(Vp^{ОРЕпл}+Vp^{ГЕСпл}), \qquad (5.2)$$

де $Vp^{ОРЕ\ пл}$ – прогнозний обсяг закупівлі електроенергії на оптовому ринку електроенергії (ОРЕ) на розрахунковий місяць, МВт/год;
$Цр^{ОРЕ\ пл.}$ – прогнозна ціна закупівлі електроенергії на ОРЕ на розрахунковий місяць, грн;
$Vp^{ГЕС\ пл}$ – прогнозний обсяг закупівлі ліцензіатом безпосередньо в виробника електроенергії на розрахунковий місяць, Мвт/год;
$Цр^{ГЭС\ пл}$ – ціна за якою ліцензіат купує електроенергію безпосередньо у виробника на розрахунковий місяць, грн.;
ΔC – відхилення величини оплати за придбану електроенергію ліцензіатом (розраховується ліцензіатом), грн.

3. Відхилення величини оплати за придбану електроенергію, розраховується за формулою:

$$\Delta C = (Цр\text{-}2^{СЗ\ факт} - Ц р\text{-}2^{СЗ\ пл}) * (Vр\text{-}2^{ОРЕ\ факт} + Vр\text{-}2^{ГЕС\ факт}) \quad (5.3)$$

де $Цр\text{-}2^{СЗ\ факт}$ – фактична середня закупівельна ціна електроенергії за базовий місяць, грн.;

$Ц р\text{-}2^{СЗ\ пл}$ – планова середня закупівельна ціна електроенергії за базовий місяць, грн;

$Vр\text{-}2^{ОРЕ\ факт}$ – фактичний обсяг закупівлі електроенергії на ОРЕ за базовий місяць, МВт/год;

$Vр\text{-}2^{ГЕС\ факт}$ – фактичний обсяг закупівлі електроенергії на ГЕС за базовий місяць, МВт/год.

4. Прогнозна середня закупівельна ціна електроенергії за базовий місяць, розраховується за формулою:

$$Ц р\text{-}2^{СЗ\ пл} = (Vр\text{-}2^{ОРЕ\ пл} * Цр\text{-}2^{ОРЕ\ пл} + Vр\text{-}2^{ГЕС\ пл} + Цр\text{-}2^{ГЕСпл}) / (Vр\text{-}2^{ОРЕ\ пл} + Vр\text{-}2^{ГЕСпл}) \quad (5.4)$$

де $Vр\text{-}2^{ОРЕ\ пл}$ – прогнозний обсяг закупівлі електроенергії в базовому місяці на ОРЕ МВт/год;

$Vр\text{-}2^{ГЕС\ пл}$ – прогнозний обсяг закупівлі електроенергії в базовому місяці на ГЕС, МВт/год;

$Цр\text{-}2^{ОРЕ\ пл}$ – прогнозна ціна закупівлі в базовому місяці на ОРЕ, грн.

$Цр\text{-}2^{ГЕС\ пл}$ – прогнозна ціна закупівлі в базовому місяці на ГЕС, грн.

5. Середня закупівельна фактична ціна за елетроенергію в базовому місяці, розраховується за формулою:

$$Ц р\text{-}2^{СЗ\ ф} = (Vр\text{-}2^{ОРЕф} * Цр\text{-}2^{ОРЕф} + Vр\text{-}2^{ГЕСф} + Цр\text{-}2^{ГЕСф}) + \Sigma Д / (Vр\text{-}2^{ОРЕпл} + Vр\text{-}2^{ГЕСпл}) \quad (5.5)$$

де $Vр\text{-}2^{ОРЭ\ ф}$ – фактичний обсяг закупівлі електроенергії в базовому місяці на ОРЕ МВт/год;

$Vр\text{-}2^{ГЕС\ ф}$ – фактичний обсяг закупівлі електроенергії в базовому місяці на ГЕС, МВт/год;

$Цр\text{-}2^{ОРЕ\ ф}$ – фактична ціна закупівлі в базовому місяці на ОРЕ, грн.

$Цр\text{-}2^{ГЕС\ ф}$ – фактична ціна закупівлі в базовому місяці на ГЕС, грн.

$\Sigma Д$ – сума дотацій у базовому місяці, грн.

Вихідні дані для розрахунку роздрібного тарифу

Вихідні дані для розрахунку тарифу наведені в табл. 5.1. Студент за останньою цифрою залікової книжки вибирає варіант завдання.

Таблиця 5.1

Вихідні дані для розрахунку роздрібного тарифу на електроенергію.

№ п/п	Найменування показників	Одиниці виміру	Базовий місяць	Плановий місяць
1.	Ціна закупівлі електроенергії на ОРЕ - фактична - прогнозна	Грн/Мвт/год.	 78,15 + N 99,50 + N	 - 100,0 + N
2.	Обсяг закупівлі електроенергії на ОРЕ - фактичний - прогнозний	Мвт/год.	 217292 + N 216180 + N	 - 246990 + N
3.	Сума дотацій	Грн.	3514647 + N	-
4.	Регульований тариф, за яким відпускається електроенергія ГЕС безпосередньо ліцензіату	Грн/Мвт/год.	24,7	24,7
5.	Обсяг закупівлі електроенергії в ГЕС - фактичний - прогнозний	Мвт/год.	 720 + N 690 + N	 - 594 + N
6.	Економічний коефіцієнт нормативних технологічних втрат електроенергії - 1 клас - 2 клас	%	 7,41 13,02	 7,19 12,85
7.	Тариф на передачу електроенергії місцевими (локальними) електромережами - 1 клас - 2 клас	Грн/Мвт/год.	 5,55 29,06	 5,55 29,06
8.	Тариф на поставку електроенергії - 1 група - 2 група	Грн/Мвт/год.	 2,15 7,61	 2,15 7,61

Для визначення роздрібного тарифу на розрахунковий період застосовується економічний коефіцієнт нормативних технологічних втрат за розрахунковий (плановий) місяць.

Варіант завдання вибирається студентом за останньою цифрою залікової книжки. Дані про класи, групи споживачів і значення N за варіантами наведені в табл. 5.2.

Таблиця 5.2

№ п/п	Найменування показників	Варіанти									
		0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.	Значення N	10	8	12	9	14	17	6	15	13	2
2.	Клас споживача	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2
3.	Група споживача	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1

Студент повинен для відповідної групи й класу споживача, згідно з обраним варіантом, розрахувати роздрібний тариф 1 Квт/Год електроенергії.

5.2 Складання локального кошторису на ремонтно-будівельні роботи в житловому будинку

Кошторисна вартість – це сума коштів, обумовлена кошторисними документами, необхідними для виконання робіт відповідно до проектів. Кошторисна вартість є основою для фінансування робіт, а також відшкодування витрат, необхідних для виконання певного обсягу будівельних робіт.

Кошторисна вартість визначається на підставі державних будівельних норм України Д.1.1–1–2000, затверджених Державним комітетом будівництва, архітектури, житлової політики України. Діючі будівельні норми встановлюють основні правила визначення кошторисної вартості нового будівництва, розширення, реконструкції будинків, ремонту житла, об'єктів соціальної сфери, а також реставрації пам'ятників архітектури (далі всі будівельні роботи), і мають обов'язковий характер при визначенні вартості будівельних робіт, виконання яких здійснюється із залученням бюджетних коштів або коштів підприємств державної форми власності. У випадках, якщо будівельні роботи виконують за рахунок інших джерел фінансування, ці норми мають рекомендаційний характер.

Кошторисні нормативи – узагальнена назва комплексу кошторисних норм, що поєднуються в окремі збірники. Разом з правилами й положеннями, що містять необхідні вимоги, вони є основою для визначення вартості будівництва.

Кошторисна норма – це сукупність ресурсів, установлена на прийнятий вимірник будівельних робіт, виражена, як правило, в натуральних (фізичних) одиницях виміру або у відносній формі (у вигляді коефіцієнтів). Головна функція кошторисних норм – визначення нормативної кількості ресурсів, необхідних для виконання певного обсягу робіт як основи для наступного переходу до вартісних показників. У кошторисних нормах врахований повний комплекс операцій, необхідних для виконання певних видів робіт в усереднених умовах (температурі повітря вище нуля й помірному вітрі, швидкість вітру не

більше 10 м/с). Для розрахунку додаткових витрат застосовують підвищувальні коефіцієнти.

Локальний кошторис – первинна кошторисна документація, що складається на окремі види робіт з урахуванням установлених обсягів робіт.

Локальні кошториси складають виходячи з цін, що діють на даний момент часу на трудові й матеріально-технічні ресурси. Локальний кошторис складається за встановленою формою , наведеною в додатку А.

Порядкові й підсумкові цифри в локальному кошторисі округляють до цілих гривень. Перелік робіт, наведених у локальному кошторисі, повинен відповідати технологічній послідовності провадження робіт.

При складанні локального кошторису на ремонтно-будівельні роботи використовують:

1. Ресурсні елементні кошторисні норми на ремонтно-будівельні роботи;
2. Вказівки з їхнього застосування;
3. Поточні ціни на матеріали, вироби й конструкції;
4. Поточні одиничні розцінки на виконання РБР;
5. Правила визначення загальновиробничих видатків.

Складання локального кошторису передбачає розрахунок прямих витрат і загальновиробничих витрат.

Прямі витрати визначають на підставі ресурсних елементних кошторисних норм на ремонтно-будівельні роботи й поточні одиничні розцінки з урахуванням установлених обсягів робіт.

Загальновиробничі витрати складаються із заробітної плати інженерно-технічних працівників, інших загальновиробничих витрат і відрахувань на соціальне страхування.

Порядок визначення загальновиробничих витрат

Загальновиробничі витрати (ЗВ) розраховують за формулою:

$$ЗВ = ЗП_{ітр} + ЗВ_{інш} + В_{соц}, \quad (5.6)$$

де $ЗП_{ітр}$ – заробітна плата інженерно-технічних працівників, грн.;

$ЗВ_{інш}$ – інші загальвиробничі витрати, грн.;

$В_{соц}$ – відрахування на соціальне страхування, грн.

Заробітну плату інженерно технічних працівників визначають за формулою:

$$ЗП_{ітр} = Т_{пв} * К_{зп} * С_{т}, \quad (5.7)$$

де $Т_{пв}$ – нормативна трудомісткість робіт з прямих витрат (сума витрат праці робітників, не зайнятих обслуговуванням машин і зайнятих обслуговуванням машин), люд. - год;

$К_{зп}$ – усереднений коефіцієнт переходу від нормативної трудомісткості робіт, що передбачається у прямих витратах, до трудозатратам працівників,

заробітна плата яких передбачена в загальвиробничих витратах. Приймають в розмірах, рекомендованих Держбудом (див. додаток Б);

$С_т$ – ставка інженерно-технічних працівників п'ятого розряду (див. додаток С), грн/ люд. - год.

Інші загальвиробничі витрати розраховують відповідно до наступної формули:

$$ОП_{проч} = Т_{пв} * П, \quad (5.8)$$

де П – показник для визначення коштів на покриття інших статей загальновиробничих витрат. Затверджується Держбудом України (див. додаток А), грн/ люд.-год.

Відрахування на соціальне страхування визначають за формулою:

$$В_{соц} = (ЗП_{пв} + ЗП_{ітр}) * С_{соц}, \quad (5.9)$$

де $ЗП_{пв}$ – заробітна плата робітників за прямими витратами (сума заробітної плати робітників, зайнятих обслуговуванням машин і не зайнятих обслуговуванням машин), грн.;

$С_{соц}$ – процентна ставка відрахувань на соціальне страхування, % .

Процентна ставка відрахувань на соціальне страхування приймається в розмірі 40,55%.

Для визначення середнього розряду робіт треба віднести кошторисну заробітну плату всіх працівників до кошторисної трудомісткості. Отримана в результаті даного відношення тарифна ставка відповідатиме певному розряду робіт (див. додаток Б).

Перелік ремонтно-будівельних робіт і їхніх шифрів наведений в табл. 5.3.

Таблиця 5.3

Перелік ремонтно-будівельних робіт

N п/п	**Шифр і номер позиції нормативу**	**Найменування робіт і витрат, од. виміру**
1	**2**	**3**
1.	Рекнр 3-10-1	Закладення тріщин у цегельних стінах цементним розчином, (10 м)
2.	Рекнр 3-11-3	Ремонт поверхні цегельних стін при глибині закладення в 1 цеглу, площу закладення в одному місці до 1 м (10 м ^{2})
3	Рекнр 8-16-2	Ремонт м'якої покрівлі за допомогою установки інфрачервоного відновлення. Товщина оброблюваного пласта – 70 мм, (100 м ^{2})
4	Рекнр 11-3-5	Ремонт штукатурки внутрішніх стін по дереву вапняно-алебастровим розчином, площа до 20 м ^{2}, товщина шару 25мм (100 м ^{2})
5	Рекнр 11-4-3	Ремонт штукатурки по каменю й бетону вапняним розчином, площа до 5 м ^{2}, товщина шару 20мм (20 мм)

Продовження табл. 5.3

1	2	3
6	Рекнр 12-19-2	Фарбування простих раніше пофарбованих фасадів по штукатурці зі сходів вапняними складами (100 м ^{2})
7	Рекнр 12-49-3	Поліпшене фарбування стін полівінілацетатними водоемульсійними складами по штукатурці (100 м ^{2})
8	Рекнр 13-3-2	Перемазка фальців бітумною замазкою в дерев'яних плетіннях (100 м ^{2})

Дані про обсяги робіт за варіантами представлені в табл. 5.4. Номер варіанта вибирає студент самостійно за останньою цифрою залікової книжки.

Таблиця 5.4

Дані про обсяги робіт за варіантами

Номер роботи (відповідно до табл.4.1)	Обсяг робіт									
	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	5,6	9,2	3,4	8,6	13,4	7,2	10,4	11,5	6,9	4,7
2	6,7	8.3	6,2	10,3	5,6	4,9	8,2	12,5	18,4	9,6
3	7,4	3,2	8,9	5,7	4,8	10,5	12,3	16,2	4,7	8,2
4	9,1	4,7	7,3	8,2	10,6	7,8	15,8	9,5	3.6	5,4
5	3,4	5.6	9,1	10,4	12,3	16,9	10,3	15,4	8,6	7,3
6	5,7	9,2	12,5	13,4	7,1	8,3	9,2	13,7	9,4	8,6
7	12,3	7,4	5,6	8,3	7,6	10,3	8,4	3,9	5,2	7,1
8	5,3	6,7	12,4	5,1	8,9	11,6	9,8	10,1	12,3	6,7

Для розрахунку прямих витрат використовують поточні одиничні розцінки на трудові й матеріально-технічні ресурси, а також нормативну трудомісткість робітників, зайнятих і незайнятих обслуговуванням будівельних машин і механізмів (табл. 5.5).

Таблиця 5.5

Поточні одиничні розцінки на трудові й матеріально-технічні ресурси, нормативна трудомісткість робітників, зайнятих і незайнятих обслуговуванням будівельних машин, за видами ремонтно-будівельних робіт

№ роботи (відповідно до табл.4.1)	Од. виміру	Вартість одиниці, грн.		Витрати праці робітників, люд.-год, не зайнятих обслуговуванням машин
		Усього	Експлуатація машин	
		Основна заробітна плата	У т.ч. заробітна плата	Обслуговуючі машини
1	2	3	4	5
1.	10м	37,56	0,64	0,48
		36,86	0,54	0,11
2	10 м ^{2}	1304,02	63,4	108,76
		626,46	29,7	5,07
3	100 м ^{2}	386,54	-	57,83
		341,78	-	-

Продовження табл. 5.5

1	2	3	4	5
4	100 м ^{2}	2037,74	90,90	226,64
		1305,45	42,39	7,25
5	100 м ^{2}	2244,71	83,39	290,73
		1718,21	36,06	6,29
6	100 м ^{2}	195,93	3,68	33,33
		174,85	1,37	0,25
7	100 м ^{2}	1280,96	9,27	74,00
		421,06	4,55	0,87
8	100 м ^{2}	231,0	-	33,00
		178,86	-	-

Для представлених у табл. 5.3 видів ремонтно-будівельних робіт з урахуванням наведених обсягів робіт і поточних одиничних розцінок (табл. 5.4 і 5.5) студент повинен скласти локальний кошторис за встановленою формою і визначити кошторисну вартість ремонтно-будівельних робіт.

6. Тестовий контроль знань

1. Ціна – це:

1) сума цінностей, які споживач віддає у вигляді нагороди за можливість користуватися або володіти продуктом чи послугою;

2) показник, що характеризує ефективність виробничо-господарської діяльності підприємства;

3) економічна категорія, що визначає ефективність використання всіх видів ресурсів.

4) показник, що характеризує фінансові результати підприємства.

2. За способом одержання інформації про рівень цін розрізняють:

1) аукціонні ціни;
2) рухливі ціни;
3) довідкові ціни;
4) вільні ціни;

3. За способом встановлення і фіксації виділяють:

1) сезонні ціни;
2) рухливі ціни;
3) оптові ціни;
4) закупівельні;

4. Державне регулювання цін здійснюється:

1) з метою підтримки конкуренції і обмеження монополізації;

2) з метою обмеження конкуренції;
3) з метою стимулювання діяльності підприємств-монополістів;
4) з метою обмеження конкуренції підприємств-монополістів.

5. До прямих методів регулювання цін державою відносять:
1) установлення фіксованих цін;
2) пільгове кредитування;
3) пільгове оподатковування;
4) дотування підприємств.

6. До непрямих методів регулювання цін державою відносять:
1) установлення фіксованих цін;
2) загальне заморожування цін;
3) пільгове оподатковування;
4) визначення порядку встановлення собівартості.

7. Цінова еластичність попиту визначається:
1) коефіцієнтом еластичності попиту по доходу;
2) перехресним коефіцієнтом еластичності;
3) коефіцієнтом еластичності;
4) коефіцієнтом конкордації.

8. При еластичному попиті:
1) навіть значна зміна ціни не приводить до значної зміни попиту;
2) темпи зміни попиту дорівнюють темпам зміни ціни;
3) незначна зміна ціни приводить до значної зміни попиту;
4) збільшення ціни приводить до росту попиту.

9. При нееластичному попиті:
1) незначна зміна ціни приводить до значної зміни попиту;
2) навіть значна зміна ціни не приводить до значної зміни попиту;
3) зменшення ціни приводить до росту попиту;
4) при зміні ціни попит залишається незмінним.

10. До собівартості продукції відносять:
1) витрати на сировину, матеріали, заробітну плату робітників;
2) витрати на утримання машин і встаткування;
3) виражені в грошовій формі витрати підприємства на виробництво продукції і реалізацію;
4) виражені в грошовій формі витрати підприємства на реалізацію продукції.

11. Економічні елементи витрат:
1) економічно однорідний вид витрат;

2) перелік економічних елементів встановлюється підприємством самостійно;
3) витрати, пов'язані зі збутом продукції.
4) витрати, враховані на окремий вид продукції.

12. При групуванні витрат по економічних елементах виділяють:
1) витрати на паливо й електроенергію на технологічні потреби;
2) витрати на оплату праці й матеріальні витрати;
3) витрати на підготовку й освоєння виробництва;
4) витрати, пов'язані з утримуванням і експлуатацією виробничого встаткування.

13. Основні витрати – це:
1) витрати, пов'язані з організацією і обслуговуванням процесу виробництва;
2) витрати, що мають безпосереднє відношення до процесу виробництва;
3) витрати, пов'язані безпосередньо з процесом виробництва і його обслуговуванням;
4) витрати, пов'язані зі збутом продукції.

14. Прямі витрати – це:
1) витрати, які можуть бути прямим шляхом враховані в собівартості продукції;
2) витрати, які відносяться на собівартість побічно;
3) витрати, які пов'язані з організацією, обслуговуванням і керуванням процесом виробництва;
4) витрати, які відносяться на собівартість продукції шляхом розподілу пропорційно обраному на підприємстві базису.

15. Які з перерахованих нижче витрат належать до основних:
1) витрати, пов'язані з організацією виробництва;
2) витрати, пов'язані з обслуговуванням виробництва;
3) витрати, що мають безпосереднє відношення до виробництва продукції;
4) витрати, пов'язані з керуванням виробництвом.

16. Які з перерахованих нижче витрат ставляться до накладних:
1) витрати на сировину й матеріали;
2) зарплата виробничих робітників;
3) витрати, на утримання АУПа;
4) витрати на паливо й електроенергію на технологічні потреби.

17. Укажіть, які види витрат відносяться до загальновиробничих:
1) основна зарплата начальників цехів, виробничих ділянок;

2) основна зарплата адміністративно-управлінського персоналу (АУП);
3) додаткова зарплата адміністративно-управлінського складу;
4) витрати на висвітлення і опалення невиробничих приміщень.

18. Укажіть, які види витрат належать до адміністративних витрат:
1) витрати на оренду виробничих цехів;
2) витрати на ЗП бригадирів цехів;
3) витрати на оренду невиробничих приміщень;
4) зарплата торговельним агентам.

19. Укажіть, які види витрат належать до витрат на збут:
1) витрати на сировину й матеріали;
2) заробітна плата основних виробничих робітників;
3) заробітна плата торгівельних агентів;
4) заробітна плата АУПа;

20. Критичний обсяг продажів – це:
1) обсяг продажів, при якому доходи підприємства рівні його витратам;
2) обсяг виробництва, при якому підприємство може одержати очікувану величину прибутку;
3) обсяг продажів, при якому витрати підприємства перевищують його доходи;
4) обсяг продажів, при якому підприємство є збитковим.

21. Маржинальний прибуток – це:
1) перевищення виторгу над всіма змінними витратами;
2) перевищення виторгу над загальними витратами;
3) сума загальних витрат і прибутку;
4) перевищення виторгу над постійними витратами.

22. Запас міцності – це:
1) величина, на яку критичний обсяг продажів перевищує фактичний обсяг реалізації;
2) величина, на яку фактичний обсяг продажів перевищує критичний обсяг реалізації;
3) обсяг продажів, при якому прибуток підприємства дорівнює нулю;
4) фактичний обсяг продажів дорівнює обсягу реалізації.

23. У якому діапазоні може перебувати коефіцієнт запасу міцності:
1) більше нуля;
2) менше одиниці, але більше нуля;
3) менше нуля;
4) від мінус нескінченності до плюс одиниці.

24. Стратегія низьких цін застосовується у випадках, коли:

1) підприємство випускає унікальну продукцію, аналогів якої не існує на даному ринку;

2) підприємство виходить на ринок і хоче завоювати певну частку ринку;

3) підприємство надає знижки на реалізовану продукцію;

4) підприємство бажає одержати певну постійну величину прибутку протягом тривалого періоду часу.

25. Відповідно до методу ціноутворення, заснованому на обліку прямих витрат, ціна формується:

1) шляхом додатку до загальних витрат очікуваної величини прибутку;

2) шляхом підсумовування змінних і постійних витрат;

3) шляхом додатку до постійних витрат прибутку;

4) шляхом додатку до змінних витрат маржинального прибутку.

Список використаних джерел інформації

1. Академія ринку: маркетинг. Пер. с франц. А. Дайан, Ф. Букерен і ін. -М: Економіка, 1995.

2. Голів С. В. Управлінський бухгалтерський облік. – К: Вид. будинок «Скарби». 1998.

3. Гуляєв В. Т. Організація туристської діяльності. – Нолидин, 1996.

4. Герасименко В. В. Цінова політика. – Финстатинформ, 1995.

5. Друри К. Введення в управлінський і виробничий облік. Навчальний посібник – ЮНИТИ, 1998.

6. Котлер Ф. Основи маркетингу. – М: Прогрес, 1990.

7. Кузнєцова Н. М. Основи економіки готельного та ресторанного господарства: Навч. посібник – Київ: ДПУІТ, 1997.

8. Липсиц Н. В. Комерційне ціноутворення: Підручник – М.: Изд-во БЕК, 1999.

9. Лаврушак Б. Т. Основи прогнозування попиту населення. – М: Економіка, 1994.

10. Ноздрева Р. Б., Цыгичко Л. И. Маркетинг, як перемагати на ринку. – М.: Фінанси і статистика, 1991.

11. Томас Т. НЗГА, РИД К Холден. Стратегия и тактика ценообразования – СПб, Питер, 2001.

12. Основи туристського бізнесу: Навч. посібник. – Одеса: Черноморье,[1] – 1997.

13. Пунина Е. Н. Ціноутворення в міжнародній торгівлі. – М.: Межд. отн., 1986.

14. Палій В. Р. Основи калькулювання. – М: Фінанси і статистика, 1987.

15. Слєпцов В. А. Основи теорії ринкового ціноутворення. – М.: Наука, 1987.

16. Цацулин Л. Н. Ціноутворення в системі маркетингу. – М.: ИНД «Филинь», 1998.

17. Ціноутворення. – М.: Финстатинформ, 1996.

18. Ціни і ціноутворення. Підручник під ред. проф. Дерябина А. А. – М.: Фінанси і кредит, 1985.

19. Фатхудинов. Разработка управленческого решения: Учебник для вузов - М.: Бизнес-школа.

20. Чеботарь Ю. П. Туристичний бізнес. – М.: Світ ділової книги, 1997.

21. Чернишов Л. М. Цінова і тарифна політика в житлово-комунальному господарстві. – М: Книжковий світ, 1998.

22. Уткін З. Л. Ціни, ціноутворення. Цінова політика: Підручник. – М.: Асоціація авторів - видавців «Тандем», 1997.

Основні джерела

1. Тарасевич В.М. Ценовая политика предприятия. – СПб: Питер, 2001. – 272 с.

2. Уткин Э.А. Цены. Ценообразование. Ценовая политика. – М., 2000.

3. Цацулин А.И. Цены и ценообразование в системе маркетинга: Учебное пособие. – М.6 Филинъ, 1998. – 448с.

4. Цены и ценообразование: Учебник для вузов / Под ред. Проф. И.К.Салимжанова. – М.: Финстатинформ, 2001. – 302 с.

5. Цены и ценообразование. Под ред. В.Е. Есипова. – СПб: Питер, 2001. – 464 с.

Додаткові джерела

6. Голов С.Ф. Управленческий бухгалтерский учет – К.: «СКАРБИ», 1998. – 384 с.

7. Друри К. Введение в управленческий и производственный учет. Учебное пособие – ЮНИТИ, 1998.

8. Закон України «Про ціни і ціноутворення» від 03.12.90р.

9. Липсиц И.В. Коммерческое ценообразование: Учебник. – М., 2000.

10. Постанова Кабінету Міністрів України від 22.02.95р. № 135 «Про положення про державне регулювання цін (тарифів) на продукцію виробничо-технічного призначення, товари народного споживання, роботи і послуги монопольних утворень».

11. Шим Джей К., Сигел Джоэл Г. Методы управления стоимостью и анализа затрат / Первод с англ. – М.: Информ. – издат. дом «Филинъ», 1996. – 344 с.

12. Маркетингова політика ціноутворення на підприємствах міського господарства: Навчально-методичний посібник. Укл. Є.М. Кайлюк – Харків: ХГАГХ, 2001. – 82 с.

ДОДАТКИ

Додаток А

Усереднені показники для визначення трудозатрат працівників, заробітна плата яких ураховується в загальновиробничих витратах (ЗВ), і коштів на покриття інших статей ЗВ витрат, розраховуючи на 1 люд.-год. нормативно-розрахункової трудомісткості будівельно–монтажних робіт, що передбачаються у прямих витратах.

№ п/п	Види будівельних і монтажних робіт	Усереднені коефіцієнти переходу від нормативної трудомісткості робіт, що передбачаються в прямих витратах, до трудозатрат працівників, заробітна плата яких враховується в накладних витратах	Усереднені показники для визначення засобів на покриття інших статей накладних витрат, грн./ люд.-рік.
1	**2**	**3**	**4**
1	Загальнобудівельні роботи (крім виділених):	0,115	0,55
	а) земляні роботи;	0,085	0,41
	б) оздоблювальні роботи	0,092	0,44
2	Гірничорозкривні роботи	0,096	0,46
3	Буропідривні роботи	0,142	0,62
4	Влаштування бурових свердловин на воду	0,011	0,53
5	Захист будівельних конструкцій та обладнання від корозії	0,092	0,44
6	Монтаж металевих конструкцій	0,092	0,44
7	Внутрішні санітарно-технічні роботи	0,112	0,54
8	Зовнішні мережі (водопровід, каналізація, теплопостачання, газопровід)	0,094	0,45
9	Магістральні й промислові трубопроводи газонафтопродуктів	0,098	0,47
10	Теплоізоляційні роботи	0,096	0,46
11	Електроосвітлення будівель та електромонтажні роботи	0,1	0,48
12	Наземні інженерні споруди (автомобільні дороги, залізниці, аеродроми, трамвайні колії)	0,098	0,51
13	Тунелі й метрополітени (роботи і спорудження тунелів та метрополітенів відкритим способом до влаштування перекриття, а також роботи з оздоблення станцій і вестибюлів метрополітенів і підземних споруд спецпризначення та колійні роботи на поверхні)	0,112	0,69

Продовження таблиці

1	2	3	4
14	Прокладання і монтаж мереж зв'язку	0,092	0,47
15	Прокладання і монтаж міжміських ліній зв'язку	0,133	0,66
16	Монтаж радіотелевізійного та електронного устаткування	0,081	0,42
17	Гірничопрохідницькі підземні роботи	0,145	0,75
18	Конструкції гідротехнічних споруд: - земляні, бетонні й залізобетонні, кам'яні, дерев'яні; - металеві.	0,1 0,096	0,52 0,49
19	Гідроізоляційні роботи в гідротехнічних спорудах	0,106	0,55
20	Берегоукріплюючі роботи	0,1	0,52
21	Судновозні колії стапелів і сліпів	0,01	0,52
22	Підводно-будівельні (водолазні) роботи	0,096	0,49
23	Промислові печі і сурми	0,112	0,58
24	Монтаж устаткування	0,083	0,43
25	Монтаж устаткування та електромонтажні роботи на атомних електростанціях	0,106	0,55
26	Улаштування сигналізації, централізації, блокування і зв'язку на залізницях	0,083	0,56
27	Ті самі, при електрифікації діючих залізниць	0,1	0,45
28	Улаштування засобів посадки літаків і систем управління повітряним рухом	0,09	0,59
29	Озеленення. Захисні лісонасадження. Багаторічні плодові насадження	0,094	0,53
30	Ремонт житла, об'єктів соціальної сфери і комунального призначення та благоустрою	0,1	0,43
31	Пусконалагоджувальні роботи	0,091	0,52
32	Мости	0,105	0,67

Додаток Б

Усереднена вартість люд.-год. за розрядами складності робіт у будівництві (станом на 1 січня 2012 р.)

Розряд виконуваних робіт	**Вартість люд.-рік, грн**	**Розряд виконуваних робіт**	**Вартість люд.-рік, грн**	**Розряд виконуваних робіт**	**Вартість люд.-рік, грн**
1	3,66	3,4	4,56	5,8	6,39
1,1	3,68	3,5	4,62	5,9	6,49
1,2	3,72	3,6	4,67	6,0	6,56
1,3	3,76	3,7	4,73	6,1	6,66
1,4	3,77	3,8	4,79	6,2	6,77
1,5	3,81	3,9	4,83	6,3	6,87
1,6	3,84	4,0	4,89	6,4	6,98
1,7	3,88	4,1	4,97	6,5	7,08
1,8	3,89	4,2	5,05	6,6	7,18
1,9	3,94	4,3	5,11	6,7	7,28
2	3,98	4,4	5,19	6,8	7,39
2,1	4,00	4,5	5,27	6,9	7,49
2,2	4,04	4,6	5,35	7,0	7,59
2,3	4,08	4,7	5,41	7,1	7,71
2,4	4,12	4,8	5,49	7,2	7,83
2,5	4,16	4,9	5,57	7,3	7,95
2,6	4,2	5,0	5,65	7,4	8,06
2,7	4,24	5,1	5,73	7,5	8,18
2,8	4,26	5,2	5,83	7,6	8,29
2,9	4,3	5,3	5,93	7,7	8,41
3,0	4,34	5,4	6,01	7,8	8,53
3,1	4,40	5,5	6,10	7,9	8,64
3,2	4,45	5,6	6,21	8,0	8,76
3,3	4,52	5,7	6,28		

Вартісні показники, наведені в додатку, обчислені виходячи з середньомісячної заробітної плати 800 грн., що відповідає середньому розряду складності робіт у будівництві в цілому – 3,8.

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

Методичні вказівки
до проведення практичних занять
з дисципліни

„ЦІНОУТВОРЕННЯ”

(для студентів 3 курсу денної та 4 курсу заочної форм навчання за напрямом підготовки 6.030601 – „Менеджмент")

Укладачі: **ВОЛКОВА** Міліца В’ячеславівна
ШАПОВАЛЕНКО Денис Олександрович

Відповідальний за випуск *Є. М. Кайлюк*

За авторською редакцією

Комп’ютерне верстання *І. В. Волосожарова*

План 2012р., поз.408М

Підп. до друку 06.07.2012 Формат 60×84/16
Друк на ризографі. Ум. друк. арк. 3,5
Зам. № Тираж 50 пр.

Видавець і виготовлювач:
Харківська національна академія міського господарства,
вул. Революції, 12, Харків, 61002
Електронна адреса: rectorat@ksame.kharkov.ua
Свідоцтво суб’єкта видавничої справи:
ДК № 4064 від 12.05.2011 р.